

Onderwerp**Actualisatie Meerjarenprogramma Almere 2.0 2017 - 2021****Kern mededeling:**

Op 20 maart 2018 hebben Gedeputeerde Staten ingestemd met het geactualiseerde Meerjarenprogramma Almere 2.0 2017 - 2021 (MJP) en informeren Provinciale Staten hierover met deze mededeling.

Provinciale Staten stemmen jaarlijks in met het Jaarprogramma Almere 2.0, waarin de sleutelprojecten met bij behorende financiën staan beschreven. Het MJP geeft inzicht in de financiële en inhoudelijke stand van zaken over een periode van 5 jaar. Jaarlijks wordt het MJP geactualiseerd en ter informatie aangeboden aan Provinciale Staten en aan de gemeenteraad van Almere.

Mededeling:

Het MJP 2017-2021 kent een omvang van ongeveer €100 miljoen. Bij het eerste MJP (vastgesteld in 2016) was sprake van een over-programmering van € 3,8 miljoen euro. Door het Overleg Almere 2.0 is het streven uitgesproken deze over-programmering weg te nemen. In het voorliggende MJP is geen sprake meer van over-programmering, sterker nog er is inmiddels zo'n € 14,7 miljoen aan middelen die nog niet bestemd zijn in de periode 2017-2021. De belangrijkste oorzaak is het op gang komen van de grondverkoop in Oosterwold, wat extra inkomsten voor het FVA inhoudt. Het precieze bedrag zal zich in de loop van de tijd uitkristalliseren. Daarnaast heeft beperkte vrijval van middelen plaatsgevonden. In het voorliggende MJP worden geen voorstellen gedaan voor de invulling van de nog niet bestemde middelen.

Over de periode 2022-2026 ontstaat, afhankelijk van de grondverkoop Oosterwold, naar verwachting ruim € 110 miljoen aan nieuwe financiële ruimte. Conform afspraak wordt deze nu niet direct ingevuld, maar betrokken bij de herziening in 2019 waaruit het Meerjarenprogramma 2021-2025 ontstaat.

De gemeenteraad van Almere heeft onlangs besloten € 14 miljoen beschikbaar te stellen voor het sleutelproject Internationale Campus. In het voorliggende MJP is tot en met 2021 € 15 miljoen. gereserveerd voor dit project. In een volgende versie zal dit bedrag gecorrigeerd worden.

Registratienummer**2205757****Datum****20 maart 2018****Auteur****S.R. Dijkstra****Afdeling/Bureau****GE****Openbaarheid****Openbaar****Portefeuillehouder****Lodders, J.****Ter kennisname aan PS en
burgerleden****Bijlagen**

Naam bijlage:	eDocs nummer:	Openbaar in de zin van de WOB (ja/nee aangeven)
Meerjarenprogramma Almere 2.0 2017 - 2021	2205753	Ja

Ter inzage in de leeskamer

Naam bijlage:	eDocs nummer:	Openbaar in de zin van de WOB (ja/nee aangeven)
		Tot

Meerjarenprogramma Almere 2.0

2017–2021

Actualisatie 2018

Leeswijzer

De ruimtelijk-economische ambities en opgaven in de Noordvleugel zijn vastgelegd in de door Rijk en regio gezamenlijk opgestelde Gebiedsagenda Noord-Holland, Utrecht en Flevoland. Op vele manieren en door vele partijen wordt samengewerkt aan de uitvoering, met als doel een sterke en duurzame regio, die internationaal concurrerend is en waar het goed werken en wonen is. RRAAM¹ is, naast projecten als de Zuidas, het Stationsgebied Utrecht-Leidsche Rijn en het Noordzeekanaalgebied, één van de projecten die bijdragen aan de realisatie van de ambities. In RRAAM wordt middels een organische ontwikkeling toegewerkt naar het toekomstperspectief zoals beschreven in de Rijksstructuurvisie Amsterdam Almere Markermeer.

In het kader van het RRAAM hebben het Rijk, de gemeente Almere en de provincie Flevoland afspraken gemaakt met betrekking tot de integrale stedelijke ontwikkeling van Almere, getiteld Almere 2.0. Het toekomstperspectief voor Almere is een westelijk georiënteerde stad met circa 60.000 nieuwe woningen ten opzichte van 2010 en een forse groei van het aantal arbeidsplaatsen. Het is hier prettig om te wonen, te werken en te recreëren. Almere is volwaardig onderdeel van het regionale mobiliteitsnetwerk van de Noordvleugel. Er is geen vaststaand eindbeeld of vaste einddatum voor de ontwikkeling vastgelegd, maar er wordt op adaptieve wijze, stapsgewijs, naar het toekomstperspectief toegewerkt. De marktvraag naar woningen en bedrijfslocaties is daarbij sturend. De overheid legt wel de hoofdstructuur en de programmatische bandbreedte van de gebiedsontwikkelingen vast. Die worden afgeleid van het toekomstperspectief en de verdere uitwerking ervan. Initiatieven voor stedelijke ontwikkeling komen meer bij burgers en bedrijven te liggen. Ter realisatie van Almere 2.0 is onder meer een gezamenlijk Fonds Verstedelijking Almere (FVA) ingesteld.

In dit Meerjarenprogramma wordt weergegeven welke activiteiten de komende jaren zullen plaatsvinden binnen het Programma Almere 2.0. In het eerste hoofdstuk wordt het overkoepelende kader geschetst: de visie, de ambitie en de wijze waarop hier invulling aan wordt gegeven middels programma's. In de navolgende hoofdstukken wordt dieper ingegaan op de programma's inclusief sleutelprojecten.

¹ Rijk Regio programma Amsterdam Almere Markermeer

Inhoudsopgave

Meerjarenprogramma Almere 2.0	1
Leeswijzer	2
1. VISIE, AMBITIE EN UITVOERING	5
1.1 Versterken Noordvleugel van de Randstad	5
1.2 Rijksstructuurvisie Amsterdam Almere Markermeer	5
1.3 Ambities en thema's Almere 2.0	6
1.4 De uitvoering in programma's en sleutelprojecten	7
1.5 Werkwijze herziening	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
2. VERSTERKEN HART VAN DE STAD	10
2.1 Station en Stationsomgeving	15
2.2 Rondje Weerwater	15
2.3 Versterken Almere Centrum	15
2.4 Floriade	16
2.5 Doorkijk naar de toekomst	16
3. VERSTERKEN LEER- EN WERKOMGEVING	17
3.1 Flevo Campus	19
3.2 Floriade Werkt!	19
3.3 Internationaal Onderwijs	20
3.4 Doorkijk naar de toekomst	20
4. ENERGY ON UPCYCLING	22
4.1 Opwaarderen Reststromen	23
4.2 De Energie-neutrale stad	24
4.2.1 Energiefonds	24
4.2.2 Stad zonder Gas – Ultradiepe Geothermie	24
4.3 Doorkijk naar de toekomst	25
5. VERSTERKEN CULTUUR, RECREATIE EN TOERISME	25
5.1 Nationaal Park Nieuw Land – Almeerse Poort	27
5.2 Kustzone Poort	27
5.3 Pampushout Zuid	27
5.4 Cultuur	28
6. VERNIEUWEND WONEN	28
6.1 Prijsvraag Who Cares	30
6.2 Digitale zelfbouw Wikihouse	30
6.3 BouwEXPO Tiny Houses	30
6.4 Duurzame transformatie kantoren en maatschappelijk vastgoed	30
6.5 Doorkijk naar de toekomst	31
7. OVERIGE PROJECTEN FVA	31
7.1 Doorontwikkeling Straatkubus	32
8. PROGRAMMA GROEN BLAUW	33
8.1 Transformatie van polderbossen naar stadsbossen	34
8.1.1 Almeerderhout	34
8.1.2 Pampushout Zuid	34
8.1.3 Pampushout Noord	34
8.1.4 Wetlands Poort-Noorderplassen	35

8.2	Weerwater als Stadspark / Rondje Weerwater.....	35
8.3	Almeerse Poort Oostvaardersplassen (NP Nieuw Land)	35
8.4	Natuur in en om Oosterwold	35
8.4.1	Eemvallei	35
8.4.2	Almeerderhout	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
9.	FINANCIËN FONDS VERSTEDELIJ KING ALMERE	36
10.	WONINGBOUW EN GEBIEDSONTWIKKELING	38
10.1	Kwantitatieve opgave	38
10.2	Gebiedsontwikkeling Oosterwold	39
10.3	Gebiedsontwikkeling Almere Centrum Weerwater / A6	39
11.	BEREIKBAARHEID	40
11.1	Stedelijke Bereikbaarheid Almere	40
11.2	Planstudie Weg Schiphol Amsterdam Almere (SAA)	40
11.3	Planstudie Openbaar Vervoer Schiphol Amsterdam Almere Lelystad (OV-SAAL)	40
12.	TOEKOMSTBESTENDIG ECOLOGISCH SYSTEEM IJMEER MARKERMEER (TBES)	42

1. VISIE, AMBITIE EN UITVOERING

1.1 Versterken Noordvleugel van de Randstad

De Noordvleugel van de Randstad is één van de belangrijkste motoren van de Nederlandse economie. De regio kan zich meten met andere topregio's in Europa. Het gebied kent veel mensen met talent en ondernemerszin, een grote diversiteit aan bedrijvigheid, goede infrastructuur via land, lucht en water en een zeer goede digitale connectiviteit. Bovendien is er een breed palet aan woonmilieus en landschappen aanwezig. Deze (internationale) topositie is echter geen vanzelfsprekendheid. Het economisch krachtenveld verandert voortdurend. Het is van belang op deze veranderingen in te spelen of liefst zelfs vooruit te lopen om succesvol te blijven. Om deze regio nu en in de toekomst krachtig en concurrerend te laten functioneren, moet in het vestigingsklimaat in de hele Noordvleugel geïnvesteerd worden. Een forse groei van de woningvoorraad, meer diversiteit aan woonmilieus, een goede bereikbaarheid en unieke natuur- en recreatiegebieden zijn daarbij essentieel. In de gebiedsagenda Noord-Holland, Utrecht en Flevoland hebben de partners in de Noordvleugel samen met het Rijk vier majeure verstedelijkingsopgaven benoemd: de Zuidas, het gebied Schiphol-Haarlemmermeer, het Noordzeekanaalgebied inclusief Zaan- en IJ-oeveren en het Rijk- Regioprogramma Amsterdam Almere Markermeer (RRAAM).

1.2 Rijksstructuurvisie Amsterdam Almere Markermeer

De RRAAM opgave is uitgewerkt in de Rijksstructuurvisie Amsterdam Almere Markermeer (2013). Het gaat om een drietal met elkaar samenhangende ontwikkelingen ten einde de concurrentiepositie van de Noordvleugel van de Randstad te versterken.

- Ten eerste wordt ingezet op het verbeteren van de (regionale) bereikbaarheid over zowel de weg (SAA: A1, A6 en A9) als het spoor (OV-SAAL). Op de langere termijn is de IJmeerverbinding als structurerend element opgenomen.
- Ten tweede wordt ingezet op de ecologische kwaliteit van het IJmeer-Markermeer (TBES). Hierbij is het toekomstperspectief een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving met aantrekkelijke natuur- en recreatiegebieden.
- Ten derde is beschreven op welke wijze Almere kan groeien.

Almere biedt immers goede mogelijkheden om een aanzienlijk deel van de geprognosticeerde lange termijn woningbehoefte van de Noordvleugel te accommoderen. In de Rijksstructuurvisie Amsterdam Almere Markermeer is het toekomstperspectief voor Almere als volgt geformuleerd: Almere is een westelijk georiënteerde stad met circa 60.000 nieuwe woningen ten opzichte van 2010 en een forse groei van het aantal arbeidsplaatsen. Almere is volwaardig onderdeel van het regionale mobiliteitsnetwerk van de Noordvleugel. De IJmeerverbinding, een regionaal metroachtig systeem dat loopt tussen Almere Centrum (via Pampus en IJburg) en Amsterdam Zuid, is hierbij de stip op de horizon, gekoppeld aan de ontwikkeling van Almere Pampus. In het vervolgonderzoek worden meerdere alternatieven voor de ontsluiting van Almere Pampus meegenomen, waaronder ook een ontsluiting via de Hollandse Brug.

De ontwikkeling van Almere is een omvangrijke opgave. Het betekent naast woningen en infrastructuur, tegelijkertijd zorgen voor een sociale, diverse, aantrekkelijke en leefbare stad met een eigen profiel. De gezamenlijke ambitie is om Almere door te ontwikkelen tot een stad waar het prettig is om te wonen, te werken en te recreëren. Om hooggekwalificeerd personeel, bedrijven, kennisinstellingen en instituten uit binnen- en buitenland aan te trekken, wordt een diverse stedelijke omgeving ontwikkeld met zowel nieuwe goed ontsloten hoogstedelijke als landelijke milieus. De nieuw te ontwikkelen stadsdelen passen in het unieke meerkernige stadsconcept. Almere is een evenwichtige stad met een diverse bevolking en goede voorzieningen op het gebied van cultuur, onderwijs, sport en werkgelegenheid. Met haar jonge bevolking kan Almere human capital leveren aan de economie van de Noordelijke Randstad. Dit profiel zorgt voor

een complementariteit in de Noordvleugel en daarmee voor een versterking van de internationale concurrentiepositie.

De ontwikkeling van dit toekomstperspectief is een opgave die uitstijgt boven de reguliere taken en verantwoordelijkheden van de afzonderlijke partijen. Alleen door een gezamenlijk optreden van de partijen, alsmede de gecoördineerde inzet van de middelen en instrumenten van de partijen kan deze opgave met succes worden opgepakt. Het vergt van de partijen een langjarige inzet. Op basis van de huidige prognose zal de ontwikkeling een periode van decennia vergen. Zowel de conjunctuur als de ontwikkelingen in de stad Almere en de metropoolregio zullen in die periode fluctueren en veranderen. Omdat de uitvoering betrekking heeft op een lange periode, is het van belang dat het project zowel in zijn visie als uitvoering met de conjunctuur en deze veranderingen mee kan bewegen. Dragende condities hiervoor zijn een bestendige bestuurlijke samenwerking van de drie partijen, een financieel kader en de keuze voor een organische strategie met een gefaseerde aanpak. De samenwerking is gericht op het organiseren en creëren van de juiste condities (geld, middelen en regelgeving) om deze uitvoering mogelijk te maken.

De organische strategie betekent dat er geen vaststaand eindbeeld of einddatum voor de ontwikkeling wordt vastgelegd, maar dat op adaptieve wijze, stap voor stap, naar het toekomstperspectief wordt toegewerkt. De marktvraag naar woningen en bedrijfslocaties is hierbij mede sturend. Op deze manier wordt een ontwikkeling in gang gezet die continu wordt afgestemd op conjuncturele ontwikkelingen en nieuwe inzichten kan assimileren.

Bij het organisch ontwikkelen past het volgen van een kansenstrategie. Dit vraagt om een open en proactieve houding van de overheden. Partijen hebben de ambitie om op deze kansen in te spelen, door op het moment dat deze kansen zich aandienen, eventuele belemmeringen weg te nemen, kansen ruimte te bieden en indien aan de orde kansen actief te ondersteunen. Aanvullend hierop zullen de overheden ook zelf ontwikkelingen initiëren om bijvoorbeeld de markt uit te dagen en te stimuleren. Dit is zowel van kracht voor de gebiedsontwikkelingen als de ontwikkeling van de voorzieningenstructuur.

1.3 Ambities en thema's Almere 2.0

Ten behoeve van het realiseren van de ambities zoals verwoord in de structuurvisie Amsterdam Almere Markermeer is een negental bestuurlijke ambities voor Almere 2.0 geformuleerd.

1. De stad ontwikkelt een grotere diversiteit in types leefmilieus en woningen, met een toenemende kwaliteit van de leefomgeving.
2. De economie wordt meer divers en daarmee vitaler, met een aantrekkelijker vestigingsklimaat en een toenemende werkgelegenheid.
3. Almere is via weg en OV voor bewoners en bedrijven steeds beter bereikbaar, zowel binnen de stad als met de regio.
4. Het aanbod van voorzieningen wordt groter, diverser en hoogwaardiger, en sluit steeds beter aan bij de behoeften van (huidige en toekomstige) inwoners.
5. Het groenblauwe raamwerk groeit in kwantitatief opzicht mee met de stad, en wordt gevarieerder en beter benut voor maatschappelijke functies.
6. De samenleving wordt meer divers, met een relatief sterke toename van nu nog ondervertegenwoordigde groepen (qua leefstijl, inkomen en leeftijd).
7. Er wordt een omgeving gecreëerd waarbinnen initiatieven van bedrijven burgers en instellingen steeds meer ruimte krijgen.
8. Energie- en watersystemen worden duurzamer.
9. Het vestigingsmilieu voor wonen, werken en recreëren (zie 1 t/m 8) kent een eigen profiel, met kwaliteiten die bijdragen aan de gewenste diversiteit en dynamiek in de Noordvleugel.

In de Uitvoeringsovereenkomst Almere 2.0 (2013) een achttal thema's beschreven waarbinnen deze ambitie gestalte dient te krijgen: Onderwijs, Cultuur, Sport, Economie (en Floriade), Duurzaamheid, Groenblauw, Stedelijke Bereikbaarheid Almere en de concurrentiepositie bestaande stad.

Tot slot is in de, in 2015 vastgestelde Lange termijn Investerings Strategie Almere (LISA), gekozen de realisatie van Almere 2.0 langs twee strategielijnen en een kansenstrategie plaats te laten vinden:

- Growing Green Almere: een gezonde en groene stad.
- Stad van experiment: (ruimte voor) het nieuwe pionieren.

1.4 De uitvoering in programma's en sleutelprojecten

Om het in de Rijksstructuurvisie Amsterdam Almere Markermeer geschetste toekomstperspectief, de bijbehorende ambities en de strategie zoals ontwikkeld in de Lange termijn Investerings Strategie Almere (LISA), te bewerkstelligen wordt over de volle breedte van de verstedelijkingsopgave geacteerd.

- De woonmilieus die in Almere ontwikkeld worden zijn onderscheidend binnen de Noordvleugel. Duin, een duinlandschap gelegen aan het IJmeer, is hiervan een goed voorbeeld. Maar ook groenstedelijke, meer landelijke en dorpse woonmilieus die elders in het kerngebied van de Noordvleugel relatief beperkt beschikbaar zijn, worden in Almere op grote schaal aangeboden. De woningbouwopgave wordt voor het overgrote deel gerealiseerd door de gemeente Almere zelf. Daarnaast is een drietal gebiedsontwikkelingen beschreven binnen het Programma Almere 2.0
 - o Almere Oosterwold (in samenwerking met de gemeente Zeewolde, het Rijksvastgoedbedrijf, de provincie Flevoland en het Waterschap Zuiderzeeland)
 - o Almere Centrum Weerwater (ondergebracht binnen de projectorganisatie Floriade)
 - o Almere Pampus (nog niet actief)
- De geformuleerde ambities en thema's zijn geoperationaliseerd in zeven programma's. Deze programma's bevatten, naast reguliere beleidsmatige inzet, ook een aantal (sleutel)projecten. De sleutelprojecten worden (deels) mogelijk gemaakt met een bijdrage vanuit het door Rijk, provincie en gemeente gezamenlijk ingerichte Fonds Verstedelijking Almere. Dit zijn:

o Versterken Hart van de Stad

- Almere op de lange termijn een rol als onderscheidende kern binnen de grootstedelijke regio Amsterdam te laten vervullen, krijgt het hart van de stad de komende jaren een forse verstedelijkingsimpuls. Er wordt toegewerkt naar een centrum met een voorzieningenniveau en functiemix dat hoort bij een stad van 200.000 tot 300.000 inwoners. Het gebied wordt zichtbaar en voelbaar als hart van de stad, zal een sterkere regionale betekenis krijgen en wordt dé ontmoetingsplek wordt voor zowel bewoners als bezoekers. Het Hart van de Almere is levendig, verrassend en aantrekkelijk. Het is een samenhangend gebied rond het Weerwater en heeft betekenisvolle ontmoetingsplekke, pleinen, parken en aantrekkelijke verbindingen en entrees. Het Hart van Almere kent een grote mate van functiemenging en daardoor een sterke interactie tussen wonen, werken, leren en recreëren. Het programma kent de volgende sleutelprojecten:
 - Met het project **Station en Stationsomgeving** wordt het gebied getransformeerd naar een plek passend bij de groei in reizigersaantallen en ontwikkeling van de stad.
 - Met het **Rondje Weerwater** wordt het Weerwater de verbindende schakel tussen Almere Centrum en de zuidoever van het Weerwater.

- De beste binnenstad van Nederland wordt verder ontwikkeld door het **Versterken Almere Centrum**
- De provinciale bijdrage aan de **Floriade** wordt toegekend via het FVA.

o **Versterken Leer- en Werkomgeving**

- Een sterke, diverse en kwalitatief hoogwaardige onderwijsstructuur is een levensader voor elke stad. Almere is een stad waar alle mensen hun talenten optimaal kunnen ontwikkelen, een leven lang. Een stad waar het onderwijs naadloos aansluit op de arbeidsmarkt, waar ondernemerschap en innovatie floreren en waar Almeerse jongeren in hun eigen stad kunnen blijven wonen om te studeren. Een stad waar kennisinstellingen, bedrijven, studenten en werknemers zich graag willen vestigen omdat hier altijd goede werknemers te vinden zijn, er een innovatief en ondernemend klimaat heerst en in samenwerking wordt gewerkt aan nieuwe kennis en producten. Goed onderwijs betekent economische groei van een stad en een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven en (jonge) mensen. Op deze manier draagt deze programmalijn bij aan de versterking van de internationale concurrentiepositie van de Noordvleugel. Het programma kent de volgende sleutelprojecten:
 - Met de **Flevo Campus** wordt een academische component toegevoegd aan het onderwijslandschap van Almere.
 - Onder de titel **Floriade Werkt!** wordt het lokale en regionale bedrijfsleven verbonden met de (inter)nationale agrofood- en tuinbouwsector.
 - Het project **Internationaal Onderwijs** heeft als doel de bestaande internationale scholen in Almere samen te voegen en uit te breiden.

o **Energy on Upcycling**

- Door stedelijke groei – die vanuit ecologische, sociaal en economisch oogpunt – groen en duurzaam is, zetten we de stap van tuinstad naar groene en gezonde stad. Pionieerszin, vrij denken, initiatief en experiment liggen besloten in het DNA van Almere. In de groeiopgave voor de stad, ziet Almere dan ook kansen voor duurzame en innovatieve ontwikkelingen op het gebied van onder andere energie, afval en circulaire economie. Ontwikkelingen die betekenisvol zijn voor Almere en de regio. Er wordt ingezet op energieneutraliteit en het beperken van de afvalstromen en het aanjagen van de circulaire economie. Het programma kent de volgende sleutelprojecten:
 - Om de circulaire economie aan te jagen zet Almere in op het ontwikkelen van de afzetmarkt in het project **Opwaarderen Reststromen**
 - Aan de bijdrage aan de ambitie energieneutraal te zijn wordt gewerkt in het project **De Energie-neutrale Stad**.

o **Versterken Cultuur Recreatie en Toerisme**

- Eén van de grote kwaliteiten van de Noordvleugel ten opzichte van andere stedelijke regio's in Europa is de toegang tot grote groen- en recreatiegebieden. Over tien jaar kent Almere een aantal plekken in en om de stad die de stad zelf én de Noordvleugel van de Randstad naar een hoger niveau brengen. Plekken die de stad en de regio aantrekkelijker maken als verblijfsgebied, als recreatiegebied en die het toerisme bevorderen. Het programma kent de volgende sleutelprojecten:
 - In het project **Nationaal Park Nieuw Land - Almeerse Poort** wordt de verbinding gemaakt tussen de stad en de Oostvaardersplassen

- De **Kustzone Almere Poort** wordt voor bewoners en bezoeker een gebied waar cultuur, leisure en bijzondere vormen van wonen en werken samenkomen.
- Het bos ten noorden van Almere Poort, **Pampushout Zuid**, wordt getransformeerd van polderbos naar aantrekkelijk en toegankelijk stadsbos.
- De komende jaren wordt verkend welk sleutelproject op het vlak van **Cultuur** gerealiseerd kan worden.

o Vernieuwend Wonen

- In de Noordvleugel bestaat een forse vraag naar woningen. Met de bouw van 60.000 woningen levert Almere de komende decennia een belangrijke bijdrage aan het opvangen van deze regionale woningbehoefte. Kwantiteit en kwaliteit gaan hand in hand binnen deze opgave. De woningbouwopgave van Almere wordt opgepakt door onderscheidende woonmilieus van hoge kwaliteit aan de stad en de regio toe te voegen. Almere draagt hiermee bij aan de landelijke opgave gericht op het doorontwikkelen van vernieuwende woonconcepten. Almere versterkt haar positie als koploper met vernieuwende stedenbouw waarbij de eindgebruiker centraal staat en waarmee woonmilieus en woonconcepten worden ontwikkeld die ook elders antwoorden bieden op woningmarktvraagstukken en daarbij landelijk en op het niveau van de Noordvleugel van de Randstad onderscheidend zijn. Het programma kent de volgende experimenten:
 - **Prijsvraag Who Cares**
 - **Digitale zelfbouw: Wikihouse**
 - **BouwEXPO Tiny Houses**
 - **Duurzame transformatie kantoren en maatschappelijk vastgoed**

o Groen Blauw

- Almere is een groene stad. Omringd door landschappen van wereldklasse. Het typische groenblauwe netwerk met bossen, meren, parken en wetlands (dat zich tot ver in de wijken vertakt en verfijnt) wordt gezien als één van de grootste kwaliteiten. Hiermee onderscheidt Almere zich in de regio en biedt een aantrekkelijke, gezonde woonomgeving en vestigingsklimaat. Er is een aanhoudende inspanning nodig om de kansen die de natuur biedt daadwerkelijk te benutten. Er ligt een aanzienlijke opgave in de doorontwikkeling naar divers, aantrekkelijk en toegankelijk groen en water. Daarom wordt in samenwerking met rijk, provincie, terreinbeheerders, lokale organisaties en bewoners geïnvesteerd in het behouden, benutten en uitbreiden van het groenblauwe raamwerk van Almere. Dit doen wij vanuit het Programma Groenblauw onder de noemer 'Almere maakt Groen'. In het programma wordt ingezet op:
 - **Het versterken en doorontwikkelen van de bestaande groenstructuur**
 - **De stad verbinden met landschappen van wereldklasse (oa. Oostvaardersplassen)**
 - **Aanleg Nieuwe Natuur nabij nieuwe stadsdelen**
 - **De stad verbinden met kleinschalige natuur in de wijk**

o Stedelijke Bereikbaarheid Almere

- Door de groei van de stad wordt het onderliggend wegennet in en om Almere steeds zwaarder belast. Binnen het programma Stedelijke Bereikbaarheid Almere wordt er zorg voor gedragen dat het wegennet in en om Almere wordt verbeterd zodat de stedelijke groei geaccommodeerd kan worden. Leidend principe bij dit programma, is dat het mee ademt met tempo en groei van enerzijds de

ruimtelijke ontwikkelingen in Almere en anderzijds de Rijkswerken (A6 en Flevolijn). Het lopende programma SBA fase 1 is daarom gekoppeld aan de ontwikkeling van de gebieden Hout en Poort. De 2e fase van de SBA is gekoppeld aan de ontwikkelingen in Almere Pampus.

1.5 Financiële en inhoudelijke actualisatie

Het Meerjarenprogramma 2017–2021 kent een omvang van ongeveer €100 mln. Bij het eerste Meerjarenprogramma (vastgesteld in 2016) was sprake van een overprogrammering van €3,8 mln. euro. Door het Overleg Almere 2.0 is het streven uitgesproken deze overprogrammering weg te nemen. In dit Meerjarenprogramma is dit gelukt. Sterker nog: er is inmiddels zo'n €14,7 miljoen aan middelen die nog niet bestemd zijn in de periode 2017–2021. De belangrijkste oorzaak is het op gang komen van de grondverkoop in Oosterwold. Daarnaast heeft beperkte vrijval van middelen plaatsgevonden.

- Ten tijde van het opstellen van het eerste Meerjarenprogramma waren de eerste baten in Oosterwold net gerealiseerd. Uiteindelijk zou er verzameld over 2015 en 2016 ruim 3 ton binnenkomen in het FVA. Sindsdien is de grondverkoop in Oosterwold sterk aangetrokken. In 2017 is bijna €7 mln. aan opbrengsten gerealiseerd in het FVA. De verwachting is dat dit de komende jaren op tenminste hetzelfde niveau blijft.
- Niet besteedde proceskosten en vrijvallende middelen vloeien terug in het FVA. Hierover is reeds gerapporteerd in het Jaarverslag 2016 en bij de totstandkoming van het Jaarprogramma 2018. Ten opzichte van het vorige Meerjarenprogramma is dit ruim €2 mln.

Over de periode 2022–2026 ontstaat, afhankelijk van de grondverkoop Oosterwold, naar verwachting ruim €110 mln. aan nieuwe financiële ruimte. Conform afspraak wordt deze nu niet direct ingevuld maar betrokken bij de herziening in 2019 waaruit het Meerjarenprogramma 2021–2025 ontstaat.

	Totaal gerealiseerd t/m 2017	2018	2019	2020	2021	Totaal 2017-2021	2022-2026	Totaal
Proceskosten								
Proceskosten Almere 2.0	1.816.805	900.000	900.000	900.000	900.000	5.416.805	4.500.000	9.916.805
Bijdrage organisatie Oosterwold	300.000	0	0	0	0	300.000	0	300.000
	2.116.805	900.000	900.000	900.000	900.000	5.716.805	4.500.000	10.216.805
Programmalijnen								
1 Versterken hart van de stad	1.885.658	14.168.589	9.529.077	8.355.240	4.038.487	37.977.051	32.250.000	70.227.051
2 Versterken leer- en werkomgeving	1.712.481	5.022.866	8.398.000	4.829.000	1.800.000	21.762.347	17.250.000	39.012.347
3 Energy on upcycling	2.157.279	4.938.721	1.810.000	765.000	765.000	10.436.000	13.050.000	23.486.000
4 Verblijfsplekken: cultuur, recreatie en toerisme	2.091.914	4.378.086	5.325.000	5.150.000	2.555.000	19.500.000	34.450.000	53.950.000
5 Vernieuwend wonen	582.314	1.058.686	800.000	800.000	800.000	4.041.000	4.000.000	8.041.000
Overige projecten	400.754	99.646	0	0	0	500.400	0	500.400
	8.830.400	29.666.594	25.862.077	19.899.240	9.958.487	94.216.798	101.000.000	195.216.798
Beheer en onderhoud eerste vijf jaar	0	94.090	312.253	401.840	464.170	1.272.352	1.227.648	2.500.000
	10.947.205	30.566.594	26.762.077	20.799.240	10.858.487	99.933.603	105.500.000	205.433.603
Beschikbare middelen								
Bijdrage Almere	21.515.000	7.285.000	7.285.000	7.285.000	7.285.000	50.655.000	36.425.000	87.080.000
Bijdrage Almere, onderbesteding voorgaande jaren	0	0	0	0	0	0	0	0
Bijdrage Almere, grondverkoop Oosterwold	0	0	399.494	0	0	399.494	0	399.494
Bijdrage Flevoland	10.035.000	6.200.000	6.200.000	6.200.000	6.700.000	35.335.000	33.500.000	68.835.000
Bijdrage Flevoland, onderbesteding voorgaande jaren	1.073.000	568.000	725.000	0	0	2.366.000	0	2.366.000
Bijdrage Rijk, grondverkoop Oosterwold	321.000	1.335.000	6.560.817	9.362.500	9.362.500	26.941.817	40.125.000	67.066.817
Revoluerende middelen	16.940	42.143	43.750	43.750	37.500	184.083	115.917	300.000
Totaal beschikbare middelen	32.960.940	15.430.143	21.214.061	22.891.250	23.385.000	115.881.394	110.165.917	226.047.311
Saldo per jaar	0	-15.230.541	-5.860.269	1.690.170	12.062.343		3.438.269	
Saldo cumulatief	22.013.735	6.783.194	922.925	2.613.095	14.675.438	14.675.438	18.113.708	18.113.708

Met de huidige set aan programma's en sleutelprojecten wordt gewerkt aan het merendeel van de binnen Almere 2.0 vastgestelde thema's en opgaven. Er wordt aangesloten bij de bestaande kwaliteiten van Almere en de beweging vanuit de stad zelf en het is aannemelijk dat op deze wijze wordt bijgedragen aan het verwezenlijken van de gestelde ambities. Kortom Almere 2.0 is goed op koers. Maar nog niet alle thema's komen aan bod.

- Knelpunt Cultuur: Door het Overleg Almere 2.0 is medio 2017 geconstateerd dat cultuur nog onvoldoende aanwezig is binnen Almere en ook binnen het Programma Almere 2.0. Dat blijkt ook uit het voorliggend Meerjarenprogramma.
- Maatregel onderzoek: Binnen de Programmalijn Versterken Cultuur, Recreatie en Toerisme wordt, door de provincie Flevoland en de gemeente Almere gezamenlijk, onderzocht wat de mogelijkheden zijn mbt cultuur binnen Almere 2.0. In de aanpak worden 3 sporen onderscheiden.
 - o Nu al worden binnen de projecten Kustzone Poort en Almere Centrum middels een culturele broedplaatsstrategie kleinere interventies gedaan.
 - o Voor de iets langere termijn wordt onderzocht welke grootschaliger project kansrijk is. Hierbij wordt gedacht aan een meer museale functie.
 - o Tot slot is de gemeente Almere benadert door een aantal partijen die initiatieven willen ontplooiën op het snijvlak van cultuur, recreatie en toerisme.
- Maatregel vrijhouden financiële ruimte: De verwachting is dat dit in de nabije toekomst zal leiden tot een vraag om middelen vanuit het FVA te reserveren voor een Sleutelproject Cultuur. Op dit moment wordt de financiële ruimte tot aan 2021, met uitzondering van €1mln. extra voor de internationale campus (zie hieronder) dan ook niet ingevuld.

Internationale Campus

Binnen de Metropoolregio Amsterdam (MRA) is het Deltaplan Internationaal Onderwijs opgesteld. Doel is het aanbod aan internationaal onderwijs in de regio op korte termijn uit te breiden. De aanleiding hiervoor is het gebrek aan plekken op internationale scholen in de regio en het directe negatieve effect daarvan op de aantrekkelijkheid van het vestigingsklimaat. De internationalisering van Amsterdam en de MRA gaan dusdanig snel dat ieder jaar weer uitbreiding van het internationaal publiek- en privaat onderwijs nodig is. Met de komst van het Europees Medicijngezelschap (EMA) naar Amsterdam is deze vraag nog urgenter geworden.

Binnen de Programmalijn Versterken Leer- en Werkomgeving is de Internationale Campus één van de sleutelprojecten. Hiermee wordt beoogd het huidige aanbod aan internationaal onderwijs in Almere (2 scholen) op één locatie te huisvesten, het aantal plekken uit te breiden en de herkenbaarheid en positionering van de scholen te verstevigen. Dit project maakt onderdeel uit van het MRA Deltaplan Internationaal Onderwijs. In dit kader is de gemeente Almere, samen met de partners in de MRA, ook in gesprek met de EMA.

In de afgelopen maanden is de businesscase van de Internationale Campus uitgewerkt en geoptimaliseerd. De totale investering van de campus bedraagt €16 mln. Hiervan is €15 mln. gedekt.

- €11 mln. is inmiddels gedekt vanuit bronnen anders dan het FVA (MRA, gemeente Almere en de scholen zelf).
- €4 miljoen staat gereserveerd binnen het FVA in de periode 2017–2021.
- €1 miljoen staat indicatief gereserveerd binnen het FVA in de periode 2022–2026. Hier heeft nog geen besluitvorming over plaatsgevonden.

Vooruitlopend op de integrale afweging in 2019, wordt voorgesteld €1 mln. extra vrij te maken vanuit het FVA om de Internationale Campus mogelijk te maken.

1.6 Werkwijze herziening

Het Meerjarenprogramma wordt ieder jaar geactualiseerd. Zowel op financieel als inhoudelijk gebied worden de nieuwste gegevens opgenomen. Iedere vier jaar vindt een grootschaliger evaluatie van de Programmalijnen en sleutelprojecten plaats. Programmalijnen en sleutelprojecten kunnen worden toegevoegd of juist worden geschrapt. De eerste grootschalige herziening vindt plaats in de tweede helft van 2019. In 2020 wordt dan het nieuwe Meerjarenprogramma vastgesteld. Mochten er zich tussentijds ontwikkelingen

voordoen die aanleiding geven tot een eerdere grootschalige herziening dan wordt dit besproken in een vergadering van het Overleg Almere 2.0. Gedacht kan worden aan (grootschalige) onvoorziene financiële mee- of tegenvallers maar ook aan een onvoorziene inhoudelijke kans die zich voordoet.

Over de periode 2022-2026 ontstaat, afhankelijk van de grondverkoop Oosterwold, naar verwachting ruim €100 mln. aan nieuwe financiële ruimte. Conform afspraak wordt deze nu niet direct ingevuld maar betrokken bij de herziening in 2019 waaruit het Meerjarenprogramma 2021-2025 ontstaat.

Het tempo van verstedelijking trekt weer aan. Almere draagt in grote mate bij aan het realiseren van groene woonmilieus en suburbane woonmilieus binnen de Noordvleugel van de Randstad. Tegelijkertijd is er in Almere zelf maar ook in de regio een groeiende vraag naar hoogstedelijk wonen. In de aanloop naar 2019 herijkt Almere de woningbouwprogrammering van de komende 5 tot 10 jaar. De nieuwe inzichten worden betrokken bij de herziening van het Meerjarenprogramma.

De komende 1,5 jaar wordt ook thematisch bekeken of het programma voldoende in evenwicht is. Nu al wordt immers geconstateerd dat meer nadruk op cultuur en economie wenselijk is. Er wordt een volgende set aan sleutelprojecten voorbereid die aansluiten bij deze analyse. Deels gebeurt dat binnen de programmalijnen maar het is ook mogelijk dat dit tot voorstellen buiten de programmalijnen om leidt.

2. VERSTERKEN HART VAN DE STAD

Geografisch gaat het om: het Weerwater en de directe omgeving. Vanaf het zakencentrum, het station en Almere Centrum aan de noordzijde tot en met het Floriadeterrein, het Atlantisstrand, de Kasteellootatie en De Steiger aan de zuidzijde, inclusief de randen van de wijken rond het Weerwater.

HART VAN ALMERE

Voor de eerste 5-10 jaar is gekozen om naast de bestaande ontwikkelingen, zoals de A6 ontwikkeling, met name andere bestaande situaties te versterken. Hierbij ligt de focus op de noordelijke pool, Almere Centrum en de Floriade worden hiermee versterkt. Sleutelprojecten zijn:

- Het versterken en grootscheeps vernieuwen van het station en het stationsgebied;
- Het economisch en recreatief activeren van het Weerwater (en haar oevers);
- Het versterken van Almere Centrum;
- De Floriade

Daarnaast vindt in Almere Centrum verdichting plaats waarbij functiemenging en versterking van functies centraal staat. Met name zal ook woningbouw worden toegevoegd, waarbij diversiteit van de voorraad wordt vergroot.

Almere 2.0 ambities

Deze programmalijn draagt bij aan nagenoeg alle Almere 2.0 ambities.

- 1. De stad ontwikkelt een grotere diversiteit in types leefmilieus en woningen, met een toenemende kwaliteit van leefomgeving.
- 2. De economie wordt meer divers en daarmee vitaler, met een aantrekkelijker vestigingsklimaat en een toenemende werkgelegenheid.
- 3. Almere is via weg en OV voor bewoners en bedrijven steeds beter bereikbaar, zowel binnen de stad als met de regio.
- 4. Het aanbod van voorzieningen wordt groter, diverser en hoogwaardiger, en sluit steeds beter aan bij de behoeften van (huidige en toekomstige) inwoners.
- 5. Het groenblauwe raamwerk groeit in kwantitatief opzicht mee met de stad en wordt gevarieerder en beter benut voor maatschappelijke functies.

- 6. De samenleving wordt nog diverser, met een relatief sterke toename van nu nog ondervertegenwoordigde groepen qua leefstijl, inkomen en leeftijd.
- 7. Er wordt een omgeving gecreëerd waarbinnen initiatieven van bedrijven, burgers en instellingen steeds meer ruimte krijgen.
- 9. Almere's vestigingsmilieu voor wonen, werken en recreëren kent een eigen profiel met kwaliteiten die bijdragen aan de gewenste diversiteit en dynamiek binnen de Noordvleugel.

2.1 Station en Stationsomgeving

Het station Almere Centrum is het grootste intercitystation in Flevoland en zal de komende jaren verder groeien. De verblijfswaarde, ontmoetingswaarde en daarmee ook de economische waarde van het stationsgebied blijven echter achter bij de groei in reizigersaantallen en de ontwikkeling van de stad. De gemeente wil, in samenwerking met partners, het station en het omliggende gebied transformeren tot het visitekaartje van de stad. Verschillende partijen zoals NS, ProRail en Klepière (vastgoedeigenaar) ontwikkelen plannen voor de korte en lange termijn. Dit sleutelproject kent twee deelprojecten:

- De vernieuwing van het station en haar directe omgeving.
- De doorontwikkeling van het Stationskwartier tot economisch knooppunt.

Mijlpalen:

Intentieovereenkomst ambitiedocument met NS, Pro Rail, Provincie en gemeente	Q4 2017
Ontwikkelstrategie Stationskwartier	Q4 2017
Plan van aanpak gebiedsontwikkeling Stationskwartier	Q1 2018
Plan van aanpak voor het project Stationsgebied	Q1 2018
Maatregelenboek korte termijn (tot 2022)	Q1 2018

2.2 Rondje Weerwater

Het Weerwater is het centraal gelegen water van Almere. Het Weerwater moet dé plek worden waar Almeerders komen om te sporten, te recreëren en elkaar te ontmoeten. Bestaande wandel-, fiets- en sportroutes rond het Weerwater worden aaneengesloten en van een uniforme en bijzondere uitstraling voorzien. Daarnaast wordt een in architectuur en beleving bijzondere brug voor fietsers en voetgangers aangelegd tussen Filmwijk en het gebied waar de wereldexpo Floriade plaats heeft en waar ook de toekomstige Floriadewijk wordt gerealiseerd. Het Weerwater is hiermee de verbindende schakel tussen Almere Centrum en de Zuidoever van het Weerwater.

Mijlpalen:

Start aanleg recreatie/sport track rondje Weerwater	Q4 2017
Definitief ontwerp Esplanade	Q4 2017
Start herinrichting Esplanade	Q4 2018
Aanbesteding Brug	2018

2.3 Versterken Almere Centrum

Dankzij een intensieve samenwerking van ondernemers, vastgoedeigenaren, bewoners, instellingen en de gemeente en substantiële investeringen in de openbare ruimte, de marketing, het vastgoed en de voorzieningen heeft het centrum van Almere zich in de afgelopen tien jaar ontwikkeld tot een aantrekkelijk gebied. Almeerders en steeds meer bezoekers uit de regio, inmiddels ruim tien miljoen per jaar, kiezen voor dit centrum vanwege het gevarieerde en eigentijds aanbod, de eigen sfeer, het gemak, de gastvrijheid en de bijzondere evenementen. De komende jaren wordt deze koers doorgezet.

- Door toevoeging van programma's zoals woningbouw groeit het aantal gebruikers van het gebied. Er wordt ruimte gegeven aan transformatie en invulling van leegstaande panden, verdichting op

diverse plekken en benutting van diverse ontwikkellocaties in Almere Centrum. Daarbij wordt ingespeeld op de vraag naar centrumstedelijk wonen en woningen voor speciale doelgroepen (zoals studentenwoningen).

- Gestreefd wordt naar een uitbreiding van commerciële, culturele en maatschappelijke voorzieningen. Meer functiemenging leidt tot meer levendigheid en sfeer. Door toevoeging van sterke publieks-aantrekkende winkels, evenementen en het versterken van de verblijfs- en belevingswaarde worden meer bezoekers naar het centrum getrokken, wordt hun verblijfsduur verlengd, zullen zij meer gebruik maken van de voorzieningen en wordt zo de omzet verhoogd.
- Het Centrum zelf wordt sterker verbonden met het Weerwater.

Mijlpalen:

Concept Groene Loper

Q2 2018

Start aanleg pocketpark Wandellaan

Q3 2018

2.4 Floriade

De Floriade Expo wordt in 2022 gehouden in het Hart van Almere. In aanloop naar – en ten tijde van de Expo is de opgave om het Hart van Almere optimaal mogelijk kan profiteren van de wereld-Expo, in termen van bezoekersaantallen en marketing. Na de Expo zal het Floriade-terrein transformeren naar de stadswijk van de toekomst. Deze stadswijk zal onderdeel zijn van het Hart van de stad en draagt bij aan het verstedelijken van het gebied en is een bestemming aan het Rondje Weerwater.

De provincie Flevoland heeft de provinciale bijdrage van €10 mln. aan de Floriade ondergebracht in het Fonds Verstedelijking Almere. De eerste € 5,5 mln. zijn reeds aangewend. Voor de resterende € 4,5 mln. wordt in de periode 2019–2021 ingezet. Nadere invulling van deze middelen komt tot stand in dialoog tussen provincie en gemeente.

2.5 Doorkijk naar de toekomst

De periode na 2021 zal het zaak zijn de bestaande sleutelprojecten uit deze programmalijn met kracht voort te zetten. De verdichting van Almere Centrum en de toevoeging van publieksfuncties is dan nog in volle gang. Rondom het station zijn de eerste contouren van een vernieuwd station al zichtbaar maar de grootste investeringen dienen nog plaats te vinden.

Een mogelijk nieuw sleutelproject dat zich aandient is het bedrijventerrein De Steiger. In dit gebied, grenzend aan het Floriade terrein, landen al verschillende Sleutelprojecten uit het Programma Energy on Upcycling (Upcycle Centrum, Citylab Stedelijke Grondstoffen). Het is echter goed voorstelbaar dat hier op termijn met een meer gebiedsgerichte aanpak wordt gewerkt. Er liggen dan bijvoorbeeld ook kansen om het regionale busstation en de nieuwe Steigerdreef (beiden verplaatst naar aanleiding van het werk aan de A6) optimaal in te passen.

Een laatste mogelijk Sleutelproject is Cultuur in het Hart van de Stad. Dit wordt in samenhang met, en onder verantwoordelijkheid van, het Programma Cultuur Recreatie en Toerisme uitgewerkt. Hierbij zijn met name Land-art; een museaal concept en een groot stads- en regioversterkend evenement (bv. Glow Eindhoven) opties om te verkennen.

2.6 Financiën

Omschrijving	Totaal gerealiseerd							
	t/m 2017	2018	2019	2020	2021	Totaal 2017-2021	2022-2026	Totaal
Proceskosten programmalijn 1	301.938	286.000	250.000	250.000	250.000	1.337.938	1.250.000	2.587.938
1. Station (en omgeving)	240.952	1.059.048	1.000.000	4.000.000	1.000.000	7.300.000	17.500.000	24.800.000
2. Almere Centrum	305.306	1.894.694	1.100.000	700.000	200.000	4.200.000	6.000.000	10.200.000
3a Rondje weerwater	293.000	5.394.827	2.198.549	1.354.375	585.787	9.826.538	7.500.000	17.326.538
3b. Rondje weerwater (reeds gevoteerd)	744.462	3.484.020	3.030.528	50.865	2.700	7.312.575		7.312.575
4. Floriade	0	0	575.000	2.000.000	2.000.000	4.575.000	0	4.575.000
4a. Floriade bruggen	0	2.000.000	1.375.000			3.375.000	0	3.375.000
4b. Floriade Dialogue	0	50.000				50.000	0	50.000
	1.885.658	14.168.589	9.529.077	8.355.240	4.038.487	37.977.051	32.250.000	70.227.051

3. VERSTERKEN LEER- EN WERKOMGEVING

Binnen deze Programmalijn wordt de eerste jaren ingezet op drie sleutelprojecten:

- De ontwikkeling van het kennis- en innovatiecluster Flevo Campus
- Het economisch programma Floriade Werkt!
- De uitbreiding van Internationaal onderwijs in Almere.

Een aantal andere sleutelprojecten wordt nader onderzocht alvorens te besluiten hier middelen aan toe te kennen.

Almere 2.0 ambities

Deze programmalijn draagt bij aan de volgende Almere 2.0 ambities.

- 2. De economie wordt meer divers en daarmee vitaler, met een aantrekkelijker vestigingsklimaat en een toenemende werkgelegenheid.
- 4. Het aanbod van voorzieningen wordt groter, diverser en hoogwaardiger, en sluit steeds beter aan bij de behoeften van (huidige en toekomstige) inwoners.
- 6. De samenleving wordt nog diverser, met een relatief sterke toename van nu nog ondervertegenwoordigde groepen qua leefstijl, inkomen en leeftijd.
- 7. Er wordt een omgeving gecreëerd waarbinnen initiatieven van bedrijven, burgers en instellingen steeds meer ruimte krijgen.
- 9. Almere's vestigingsmilieu voor wonen, werken en recreëren kent een eigen profiel met kwaliteiten die bijdragen aan de gewenste diversiteit en dynamiek binnen de Noordvleugel.

3.1 Flevo Campus

Flevoland vormt met zijn vruchtbare grond, goede infrastructuur en professionele landbouw een unieke plek in de wereld. In Almere wordt een nieuw kenniscluster gevormd, een wetenschappelijke praktijkwerkplaats die Almere, en daarmee Flevoland, toonaangevend maakt in het adresseren van mondiale vraagstukken op het gebied van stedelijke voedselvoorziening. Samen met partners (onderwijs- en kennisinstellingen, provincie en bedrijfsleven) wordt gewerkt aan een verzamelplek voor gerichte samenwerking rondom onderzoek en innovaties in de stedelijke voedselvoorziening. Er wordt tevens verbinding gemaakt met de topsectoren Agri&Food, Tuinbouw & Uitgangsmaterialen en Life Sciences & Health. De Flevo Campus zorgt voor een toevoeging aan de bestaande kennisinfrastructuur binnen de Metropoolregio Amsterdam en zal vorm krijgen op het Floriadeterrein.

Er wordt gewerkt aan drie doelen.

- Het eerste doel is te komen tot uitbreiding en versterking van hoogwaardige kennisfuncties in Almere. (internationale) Studenten, topopleidingen, spraakmakende wetenschappers, succesvolle promovendi. Dit krijgt vorm door de ontwikkeling van een toonaangevende, internationaal georiënteerde University of Applied Sciences. De aanstelling van een lector (2017), drie promovendi (2017 en Q1 2018) en een buitengewoon hoogleraar (2018) zijn daarvoor de eerste stappen.
- Het tweede doel is het versterken van de economische structuur, zowel lokaal als regionaal door kennistoepassing van bedrijven, die daarbij gesteund worden door kennisinstellingen als AMS en Aeres Hs.
- Het derde doel is het vestigen van een internationale reputatie als groene, veerkrachtige stad, die functioneert als (wetenschappelijke) praktijkwerkplaats voor stedelijke voedselvoorziening.

Mijlpalen:

- 2017: Inzet op ontwikkeling kennisinfrastructuur en samenwerkingsverbanden / samenwerkingsovereenkomst getekend tussen Aeres Groep, Amsterdam Institute for Advanced Metropolitan Solutions, provincie Flevoland en gemeente Almere / Start onderwijs- en onderzoeksprogramma's / Lector en aio's aangesteld / Voorbereiding aanstelling bijzonder hoogleraar / Voorbereiding fysieke landing Flevo Campus gestart
- 2018: Bijzonder hoogleraar aangesteld / Programma van een nieuwe Master gereed / Organisatie Denktank en summerschool / Minimaal 15 bedrijfsvragen in onderzoek genomen / Floriade Dialogue georganiseerd / bouwplan Flevo Campus gebouw en voorlopige vergunning.
- 2019: aanbesteding gebouw Flevo Campus / verdere uitbouw en integratie van het programma rond onderwijs, onderzoek en ondernemen
- 2020: start bouw Flevo campus gebouw met Aeres Hs / / mogelijk verzelfstandigen van de Flevo Campus organisatie

3.2 Floriade Werkt!

Onder de titel Floriade Werkt! stimuleert de provincie kennisontwikkeling en innovaties op het gebied van 'Feeding the City'. Met dit programma wordt het lokale en regionale bedrijfsleven verbonden met de (inter)nationale agrofood- en tuinbouwsector om zo de economische ontwikkeling van de regio te bevorderen.

Op het toekomstig evenemententerrein van de Floriade wordt een fysieke Innovatiewerkplaats gerealiseerd, waar de provincie Flevoland als gastheer aan bedrijven en instellingen een podium biedt om te netwerken en te – experimenteren. Vanaf de opening tot en met het evenement in 2022 is het gebouw het podium van innovaties. De inhoudelijke vulling wordt mogelijk gemaakt vanuit het project Floriade Werkt!. Na de Floriade zal de innovatiewerkplaats, samen met de nieuw te bouwen hogeschool van Aeres, onderdeel gaan uitmaken van de Flevo Campus. De innovatiewerkplaats wordt door de provincie zelf gefinancierd.

Challenges zijn innovatiewedstrijden in aanloop naar de Floriade 2022. Het voornemen is om drie keer een challenge te organiseren. Ze zijn bedoeld om 'reuring' te genereren op weg naar de Floriade en het Innovatiepaviljoen te vullen met activiteiten, maar ook om input op te leveren voor de Flevo Campus en om bij te dragen aan een structurele versterking van onze kenniseconomie. De eerste challenge heeft 47 innovatieve ideeën opgeleverd.

Mijlpalen:

- 2017: eerste challenge en voorbereiding tweede challenge
- 2018: bouw en opening innovatiewerkplaats; tweede challenge

3.3 Internationaal Onderwijs

De Metropoolregio Amsterdam trekt meer dan ooit internationale bedrijven naar zich toe en gevestigde bedrijven breiden uit. De regio wil deze aantrekkingskracht behouden en uitbreiden. Concreet geven bedrijven aan dat ze moeite hebben buitenlands personeel te werven uit omdat de kinderen niet naar school kunnen in de Amsterdamse regio. Naast werk, huisvesting en kwaliteit van leven is de aanwezigheid van kwalitatief goed internationaal onderwijs een belangrijke randvoorwaarde voor internationale werknemers. In dit sleutelproject wordt ingezet op uitbreiding en verbetering van de internationale schoolvoorziening in Almere.

Het sluit aan op het Deltaplan Internationaal Onderwijs dat in MRA verband is opgesteld om het aanbod aan internationaal onderwijs in de regio op korte termijn te kunnen uitbreiden. De aanleiding hiervoor is het gebrek aan plekken op internationale scholen in de regio en het directe negatieve effect daarvan op de aantrekkelijkheid van het vestigingsklimaat. De internationalisering van Amsterdam en de MRA gaan dusdanig snel dat ieder jaar weer uitbreiding van publiek- en privaat onderwijs nodig is. Op dit moment wordt een actualisatie gemaakt van het Deltaplan, omdat ten tijde van het opstellen van het plan nog geen rekening was gehouden met onder andere de komst van het European Medicines Agency (EMA) naar Amsterdam. De druk op beschikbaarheid van plekken zal hierdoor alleen maar toenemen.

In Almere zijn op dit moment twee publieke internationale scholen gevestigd: de International School Almere (ISA) in Poort (voortgezet onderwijs, onderdeel van het Baken) en Letterland internationale school in Literatuurwijk (primair onderwijs, onderdeel van ASG). Beide scholen groeien, zijn per 1 september 2017 met tot het maximum uitgebreid en kunnen niet verder groeien op de huidige locaties. De scholen werken al samen en willen dit verstevigen door ook fysiek bij elkaar gevestigd te zijn en een internationale doorlopende leerlijn op te zetten van 2 tot 18 jaar. Dit vergroot de herkenbaarheid en de aantrekkelijkheid van de scholen. Nagenoeg alle internationale scholen in de MRA hebben een doorgaande leerlijn en zijn fysiek bij elkaar gevestigd (campusvorm). Doel is een school voor 700 leerlingen, met de mogelijkheid om op termijn uit te breiden naar 1000 leerlingen.

Mijlpalen

- 2017: Deltaplan internationaal onderwijs MRA gereed, Haalbaarheidsonderzoek internationale campus Almere gestart, businesscase opgesteld, besluitvorming voorbereid
- 2018: Overeenkomsten met partijen, voorbereidende werkzaamheden bouw
- 2019: Start realisatie internationale school

3.4 Doorkijk naar de toekomst

Er is een aantal mogelijke toekomstige sleutelprojecten geïdentificeerd. Hier is in de eerste tranche van het FVA geen investeringsgeld voor beschikbaar gesteld. Wel worden deze projecten (door middel van het procesgeld van de programmalijn) op dit moment nader onderzocht en uitgewerkt. De focus ligt met name op de eerste twee projecten:

- Kenniscentrum gepersonaliseerd leren: In het kenniscentrum worden kennis en expertise gebundeld ten behoeve van kwaliteitsontwikkeling en professionalisering van (funderend) onderwijs. De nieuwste ontwikkelingen op gebied van gepersonaliseerd leren worden in Almere in de praktijk gebracht. Dit maakt de stad aantrekkelijk als vestigingslocatie voor bewoners (in Almere krijgen kinderen het beste onderwijs) en voor (aankomende) leerkrachten. De schoolbesturen in Almere staan achter dit idee en ook landelijke partijen zijn inmiddels benaderd. Er wordt naar gestreefd om eind 2017 of begin 2018 een intentieverklaring te tekenen.
- AD Academy: Een stelsel van MBO-vervolgopleidingen dat laagdrempelig, vraaggericht en modulair is opgebouwd, waarbinnen werkgevers en onderwijsinstellingen steeds vorm geven aan de ontwikkelbehoeften van mensen met een mbo-opleiding en de scholingsbehoeften van de bedrijven en instellingen. MBO opleidingen worden verbeterd en worden geactualiseerd zodat de aansluiting op de (regionale) arbeidsmarkt maximaal is en er voor iedereen doorgroeimogelijkheden beschikbaar zijn. Er loopt inmiddels een onderzoek bij Windesheim op welke manier deze academy vorm gegeven kan worden. Hier is Aeres Hogeschool nauw bij betrokken.
- Nieuwe Universiteit: Een nieuwe infrastructuur om op een flexibele en vraaggestuurde wijze een breed hoogwaardig hoger onderwijsaanbod in Almere ter beschikking te krijgen. Het accent ligt op het organiseren van de vraagzijde: het permanent verkennen van waar bedrijven, organisaties en burgers behoefte aan hebben en op het praktisch organiseren van het aanbod wat bestaat uit aanwezigheid- en afstandsonderwijs in de stad.

3.5 Financiën

Omschrijving	Totaal gerealiseerd t/m 2017	2018	2019	2020	2021	Totaal 2017-2021	2022-2026	Totaal
Proceskosten programmalijn 2	234.347	250.000	250.000	250.000	250.000	1.234.347	1.250.000	2.484.347
Floriade Werkt	414.872	712.128	337.000	536.000		2.000.000		2.000.000
1. Flevocampus	980.262	2.973.738	5.936.000	1.938.000	1.550.000	13.378.000	15.000.000	28.378.000
1c. Flevocampus (toev. Kennisstad Almere)	83.000	582.000	280.000	205.000		1.150.000		1.150.000
2. Internationaal onderwijs	0	505.000	1.595.000	1.900.000		4.000.000	1.000.000	5.000.000
	1.712.481	5.022.866	8.398.000	4.829.000	1.800.000	21.762.347	17.250.000	39.012.347

4. ENERGY ON UPCYCLING

programma Energy on Upcycling

ALMERE IS ENERGIENEUTRAAL EN AFVALLOOS

missie

Ook in de groei van onze stad staat de verbinding tussen stad en natuur centraal: we omarmen en versterken wat Almere reeds is. Door stedelijke groei die – vanuit ecologisch, sociaal en economisch oogpunt – groen en duurzaam is, zetten we de stap van 'luinstad' naar 'groene en gezonde stad'. Daarbij durven we eigenwijs te zijn en grenzen te verleggen om onze stad haar bijzondere vorm te geven. Pionierszin, vrij denken, initiatief en experiment liggen besloten in het DNA van Almere.

In de groeiopgave voor de stad, ziet Almere dan ook kansen voor duurzame en innovatieve ontwikkelingen op het gebied van onder andere energie, afval en circulaire economie. Ontwikkelingen die betekenisvol zijn voor Almere én de regio. En die bijdragen aan oplossingen voor mondiale verstedelijkingsvraagstukken.

ambities

ONAFHANKELIJK

Almere wil in 2022 energieneutraal zijn. De stad heeft dan geen energie en warmte van buiten nodig (en zo weinig mogelijk grondstoffen). De zelfvoorzienende stad kan in samenwerking met Flevoland duurzame energie opwekken, opslaan en distribueren.

INNOVATIEF

In Almere durven wij te experimenteren, innoveren en testen. Dit leidt tot producten, diensten en modellen waar ook anderen profijt van kunnen hebben: Almere als *living lab*. Deze pijler levert een belangrijke bijdrage aan de aantrekkingskracht van Almere als vestigingsplaats voor de circulaire economie.

SCHOON EN SLIM

Een van de ambities van Almere is om een stad zonder afval te worden. Concreet betekent dit dat we in 2020 in Almere gemiddeld nog maar 50 kilo restafval per persoon per jaar overhouden. Van het overige 'afval' worden nieuwe grondstoffen en nieuwe producten gemaakt. Nieuwe technologie speelt een belangrijke rol bij de realisatie van deze ambitie.

BETROKKEN EN SYMBIOTISCH

Sociale innovatie is in Almere als maakbare stad in een snel groeiende randstad mogelijk en belangrijk. Met een doordachte inrichting van stedelijke gebieden kunnen nieuwe bewoners en ondernemers aangetrokken worden. Alle partijen en individuen zijn nodig om te innoveren en verschillende industrieën samen te brengen. Daarbij helpt een integrale aanpak tussen stedelijke ontwikkeling en stedelijk beheer.

doelstellingen

In 2022 gebruikt Almere 40% hernieuwbare energie

Op termijn streven we naar 150 nieuwe circulaire bedrijven en 1500 arbeidsplaatsen (ten opzichte van 2010, het startjaar van Almere 2.0).

Wij streven er naar om jaarlijks minder dan 50 kg afval per persoon te produceren, 65% van de afvalstromen te re- en upcyclen en 25% minder CO₂-uitstoot.

Binnen deze Programmalijn wordt de eerste jaren ingezet op drie sleutelprojecten:

- Het aanjagen van de circulaire economie in Almere in het project Opwaarderen Reststromen
- De bijdrage aan de ambitie energieneutraal te zijn met de projecten De Energie-neutrale Stad en Stad zonder Gas (Ultradiepe Geothermie).

Een aantal andere sleutelprojecten wordt nader onderzocht alvorens te besluiten hier middelen aan toe te kennen.

Almere 2.0 ambities

Deze programmalijn draagt bij aan nagenoeg alle Almere 2.0 ambities.

- 2. De economie wordt meer divers en daarmee vitaler, met een aantrekkelijker vestigingsklimaat en een toenemende werkgelegenheid.
- 7. Er wordt een omgeving gecreëerd waarbinnen initiatieven van bedrijven, burgers en instellingen steeds meer ruimte krijgen.
- 8. Energie- en watersystemen worden duurzamer.
- 9. Almere's vestigingsmilieu voor wonen, werken en recreëren kent een eigen profiel met kwaliteiten die bijdragen aan de gewenste diversiteit en dynamiek binnen de Noordvleugel.

4.1 Opwaarderen Reststromen

Om de circulaire economie aan te jagen zet Almere in op het ontwikkelen van de afzetmarkt. Onder meer door te starten met productgroepen waar zij zelf de regie over voert. Denk aan de aanleg, onderhoud en vernieuwing van elementen in de openbare ruimte en het gemeentelijk vastgoed. Dit komt onder andere tot uiting in de innovatieve aanbestedingen van separate reststromen, zoals het groenonderhoud, textiel en mixed plastics, waarbij de stad binnen haar reguliere investeringsprogramma's aanstuurt op afname van lokaal opgewerkte circulaire grondstoffen en producten.

Daarnaast wordt beter inzichtelijk gemaakt welke reststromen beschikbaar zijn in de stad en wordt dit gekoppeld aan de economische ontwikkeling. Er wordt een grondstoffenverwaarder aangesteld die als 'matchmaker' optreedt, vraag en aanbod bij elkaar brengt en de verbindende schakel is tussen de verschillende actoren (ondernemers, overheid, kennisinstellingen). Dit wordt onder meer mogelijk gemaakt in de volgende deelprojecten.

- Het Upcycle Centrum
 - o Het optimaal scheiden van afval, zodat het als grondstof opnieuw gebruikt kan worden, staat in de circulaire economie centraal. In het centrum bevinden zich bedrijfsruimten waar de reststromen van de stad ter plaatse worden opgewerkt tot nieuwe producten. Het centrum zal mede functioneren als educatie- en kenniscentrum en als meeting point voor circulair ondernemerschap in Almere.
- Citylab Stedelijke Grondstoffen
 - o In de directe omgeving van het Upcycle Centrum, het bedrijventerrein de Steiger, wordt het Citylab stedelijke grondstoffen gerealiseerd. Een gecontroleerde testomgeving en gunstig ondernemersklimaat voor nieuwe economische activiteiten waar overheid en bedrijfsleven experimenteren met de interpretatie van beleid en regelgeving ten gunste van circulair ondernemerschap.
- Het Transitieprogramma Stedelijke Grondstoffen
 - o Het verwaarden van stedelijke grondstoffen en de koppeling aan het bedrijfsleven staat hierin centraal. In de afgelopen jaren is dit voornamelijk gericht op biomassa waarbij de eerste producten en zijn onderliggende verdienmodellen ontwikkeld (papier, verpakkingsmateriaal, biocomposiet materialen). De opgave is dit de komende jaren te

verbreden naar andere reststromen. Daarnaast wordt het Grondstoffen Collectief Almere opgericht en krijgt het gestalte als eigen juridische entiteit.

- Competitie Upcycle City
 - o De competitie Upcycle-City heeft als doel het creëren van nieuwe economische circulaire bedrijvigheid. Na een Europese aanbesteding hebben twee consortia gewonnen. De eerste winnaar – een samenwerkingsverband voor de upcycling van bouwpuin en biomassa naar groen beton met bijproducten zoals groen gas en CO2 die in de directe omgeving hun toepassing vinden – onderhandelt met de gemeente om het plan te realiseren.

Mijlpalen:

- 2017: uitroepen winnaars prijsvraag Upcycle City
- 2018: start realisatie winnende concept Upcycle City
- 2018: Aanstellen grondstoffenmakelaar
- 2018: Opening en ingebruikname Upcycle Centrum
- 2018: Programmatisch vullen van kennis- en educatieruimte Upcycle Centrum
- 2018: Transformatie-agenda bedrijventerrein de Steiger gereed
- 2018-2019: Transformatie bedrijventerrein de Steiger
- 2018-2019: Doorontwikkeling Grondstoffen Collectief Almere tot zelfstandig opererende stichting
- 2018-2019: Uitvoeren regie op vastgoed in de directe omgeving van het Upcyclecentrum ten behoeve van circulair ondernemerschap

4.2 De Energie-neutrale stad

4.2.1 Energiefonds

Het Energiefonds betreft een financiële voorziening waarmee hernieuwbare energieprojecten eenvoudig (aanvullende) financiering kunnen krijgen in de vorm van leningen aan bewoners en bedrijven. Het gaat daarbij om een portfolio aan projecten van klein tot het realiseren van een grootschalige opwek van hernieuwbare energie. Het deelproject energieleningen voor bewoners is ultimo 2017 al volledig benut. Het energiefonds heeft een looptijd van enkele jaren. Bestedingen zijn dan ook tot 2019 geprogrammeerd.

Mijlpalen:

- 2018: Afronding uitgifte leningen
- 2018: Opzet project-BV voor marktconforme constructie via energierekening
- 2018-2019: Bewaken retouren van de uitgezette leningen (revolverend karakter)

4.2.2 Stad zonder Gas – Ultradiepe Geothermie

Het sleutelproject Stad zonder gas richt zich op de verduurzaming van het warmtenet. Dit programma bouwt voort op lopende studies voor o.a. het aanboren van ultradiepe aardwarmte in Almere. Met dit project levert Almere een belangrijke bijdrage aan het aanboren van hernieuwbare en alternatieve energiebronnen. In 2050 is aardgas niet meer beschikbaar en daarnaast is een transitie nodig met oog op de CO2 doelstellingen die in Europa, het rijk en lokaal gemaakt zijn (40% minder uitstoot in 2030). Omdat 70% van Almere reeds over stadsverwarming beschikt, heeft 'verduurzaming aan de bron' een grote impact op de energieneutraliteit van de stad.

Mijlpalen:

- 2018: Vervolgstudie naar oa technische, economische en organisatorische haalbaarheid van project.

- 2018: samenwerking opzetten met partners (waaronder Provincies, Ministerie van Economische Zaken & Klimaat, de MRA en Nuon) om aan te sluiten bij de regionale aanpakken en voor eventuele cofinanciering
- 2018: Aansluiten bij het exploratieprogramma van EZK en de landelijke onderzoekstrajecten, zoals in Green Deal opgenomen
- 2018: Inzicht krijgen in de ondergrond: uitvoering seismisch onderzoek
- 2019-2020: go/no-go proefboring

4.3 Doorkijk naar de toekomst

Verduurzaming mobiliteit

In 2016 stond dit al in het programma van het FVA. Dit betrof een investering in duurzame energietoepassingen voor lokaal openbaar vervoer. Dit project is in het voorjaar van 2017 'on hold' gezet omdat parallel aan het programmaplan het aanbestedingsproces van de nieuwe concessie speelde.

Inmiddels is het nodig dit project opnieuw te framen tegen de achtergrond van de versnelde introductie van elektrisch vervoer (bus, auto, fiets) in de stad. Hierbij kan het vrijliggende OV-systeem extra betekenis krijgen als testomgeving voor nieuwe vervoersmodaliteiten in de toekomst.

Dit kan leiden tot nieuwe sleutelprojecten in de volgende FVA periode.

Smart grids

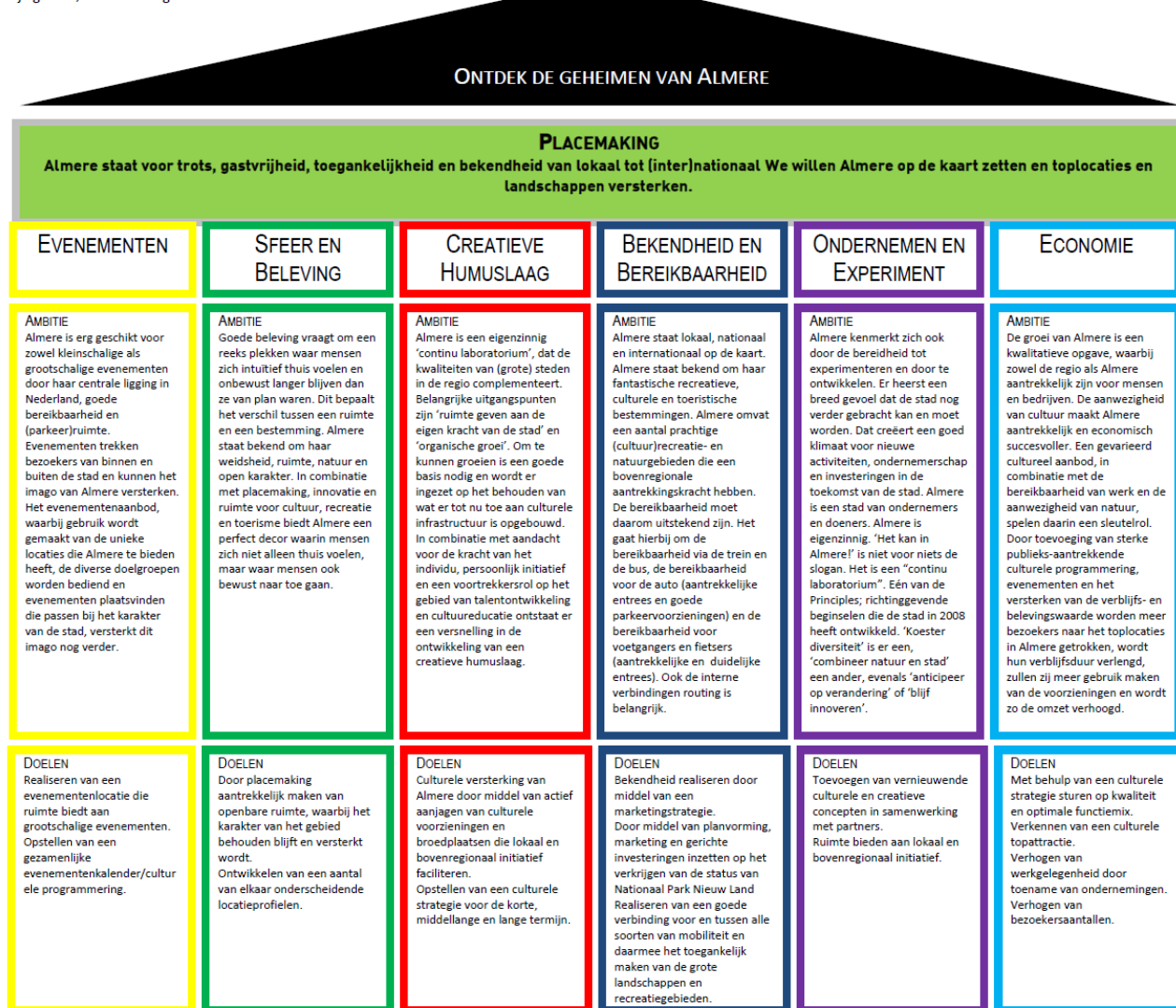
Energie-uitwisseling tussen stad en land. Doel is het ontwikkelen van experimenten en initiatieven om de regionaal opgewekte windenergie via slimme buffering en distributie toe te passen in de stedelijke omgeving.

4.4 Financiën

Omschrijving	Totaal gerealiseerd t/m 2017	2018	2019	2020	2021	Totaal 2017-2021	2022-2026	Totaal
Proceskosten programmalijn 3	334.610	261.390	250.000	250.000	250.000	1.346.000	1.250.000	2.596.000
Energiefonds	131.119	868.881				1.000.000		1.000.000
Transitie stedelijke grondstoffen	507.272	12.728				520.000		520.000
Upcycle perron	1.000.000	0				1.000.000		1.000.000
2. Stad zonder gas	67.760	532.240				600.000	10.620.000	11.220.000
3. Opwaarderen reststromen	116.518	3.263.482	1.560.000	515.000	515.000	5.970.000	1.180.000	7.150.000
	2.157.279	4.938.721	1.810.000	765.000	765.000	10.436.000	13.050.000	23.486.000

5. VERSTERKEN CULTUUR, RECREATIE EN TOERISME

Eén van de grote kwaliteiten van de Noordvleugel ten opzichte van andere stedelijke regio's in Europa is de toegang tot grote groen- en recreatiegebieden. Over tien jaar kent Almere een aantal plekken in en om de stad die de stad zelf én de Noordvleugel van de Randstad naar een hoger niveau brengen. Plekken die de stad en de regio aantrekkelijker maken als verblijfsgebied, als recreatiegebied en die het toerisme bevorderen.

Binnen deze Programmalijn wordt eerste ingezet op een drietal sleutelprojecten. In 2015 is begonnen met de doorontwikkeling van het stadsbos Pampushout Zuid. Vanaf 2017 wordt gewerkt aan een Almeerse Entree naar het Nationaal Park Nieuw Land (Oostvaardersplassen) en aan de Culturele Broedplaats Kustzone Poort. Tot slot is een verkenning gaande naar de haalbaarheid van een sleutelproject op het vlak van cultuur.

Almere 2.0 ambities

Deze programmalijn draagt bij aan de volgende Almere 2.0 ambities.

- 2. De economie wordt meer divers en daarmee vitaler, met een aantrekkelijker vestigingsklimaat en een toenemende werkgelegenheid.
- 4. Het aanbod van voorzieningen wordt groter, diverser en hoogwaardiger, en sluit steeds beter aan bij de behoeften van (huidige en toekomstige) inwoners.
- 5. Het groenblauwe raamwerk groeit in kwantitatief opzicht mee met de stad en wordt gevarieerder en beter benut voor maatschappelijke functies.
- 7. Er wordt een omgeving gecreëerd waarbinnen initiatieven van bedrijven, burgers en instellingen steeds meer ruimte krijgen.

- 9. Almere's vestigingsmilieu voor wonen, werken en recreëren kent een eigen profiel met kwaliteiten die bijdragen aan de gewenste diversiteit en dynamiek binnen de Noordvleugel.

5.1 Nationaal Park Nieuw Land – Almeerse Poort

De provincie Flevoland heeft een natuurgebied dat uniek is in Nederland en Europa: de Oostvaardersplassen met de omliggende natuurgebieden. Dit gebied trekt grote belangstelling van zowel de binnenlandse als buitenlandse bezoeker voor het beleven van deze nieuwe natuur. Op dit moment zijn de mogelijkheden tot werkelijke beleving beperkt. Doel van het project is de verblijfskwaliteit van met name het toegangsgebied sterk te vergroten. Er zijn mogelijkheden om de Oostvaarderplassen verder recreatief te ontwikkelen. Daarbij wordt ingezet op meer (inter)nationale bekendheid, meer bezoekers en daarmee meer recreatieve voorzieningen zoals horeca, hotels en natuurgerichte recreatieve activiteiten en extra werkgelegenheid. Binnen dit sleutelproject wordt specifiek ingezet op een Almeerse Poort naar de Oostvaardersplassen. Dit is geen fysieke poort in letterlijke zin maar vormt een ontvangstgebied met faciliteiten en activiteiten afgewisseld met karakteristieke Oostvaardersplassen natuur, zoals in het kerngebied te vinden is.

- Mijlpalen:
 - o 2017: Voorbereiding uitvoeringsprogramma Almeerse Poort
 - o 2018: Start uitvoering Almeerse Poort en aanpak bereikbaarheid

5.2 Kustzone Poort

De Kustzone Poort vormt de entree van Almere vanaf de Hollandse Brug en is voor de regio de eerste locatie voor het verkennen van Almere. Het is een bestemming voor de inwoners en bezoekers uit de regio: voor zeilers, surfers, zwemmers, fietsers en strandbezoekers. Ook vinden er evenementen plaats en worden er theatervoorstellingen gegeven met regionale en zelfs nationale aantrekkingskracht. Juist hier liggen mogelijkheden om de recreatieve en toeristische functie verder uit te breiden.

De kustzone Poort kan voor bezoekers en bewoners aantrekkelijker worden als het gebied waar cultuur, leisure en bijzondere vormen van wonen en werken samengaan. Zichtbaarheid, profilering, schaalgrootte en verbindingen vormen belangrijke parameters voor het economisch slagen van een dergelijke ontwikkeling. Het is van belang een vertaalslag te maken naar acties met een programmering van activiteiten die het gebied versterken. Het zorgt voor reuring en zet de kustzone op de kaart als culturele broedplaats waar beleving en relatie met het water centraal staan. In 2017 heeft bureau Linkeroever een Culturele Strategie en een Plan van Aanpak ontwikkeld. Uitvoering is eind 2017 gestart. Een begin van een Culturele Broedplaats zal begin 2018 zichtbaar zijn.

Mijlpalen:

- 2017: Voorbereiding aanleg evenementenstrand / Planvorming en start impuls culturele broedplaats
- 2018: Vervolg impuls culturele broedplaats / Start aanleg evenementenstrand / Inrichting recreatiestrand
- 2019: Afronden inrichting recreatiestrand / Start impuls landschap aansluiting Duin

5.3 Pampushout Zuid

Het bos ten noorden van Almere Poort wordt in de periode 2017–2018 getransformeerd van polderbos naar aantrekkelijk, toegankelijk en herkenbaar stadsbos. Er worden paden en parkeerplaatsen aangelegd, een plukbos en gevarieerde bosranden geplant en er wordt een kiem gelegd voor de vestiging van een cluster met horeca en voorzieningen. Op basis van een bijdrage uit het FVA wordt gewerkt aan de transformatie van de Pampushout-zuid bij Almere Poort. De uitvoering is in handen van Stichting Flevo-

landschap. Zie voor een nadere toelichting het project Pampushout-Zuid onder de Programmalijn Versterken Cultuur Recreatie en Toerisme.

In de periode 2019-2027 zal dit een vervolg krijgen. De kiem zal gevuld worden met voorzieningen en geleidelijk een passende inrichting krijgen. De bosrand op de overgang naar het bebouwde gebied van Pampus zal versterkt worden met een gouden rand van open water en riet. En het gebied achter de huidige manege zal getransformeerd worden naar toegankelijk en aantrekkelijk bos.

5.4 Cultuur

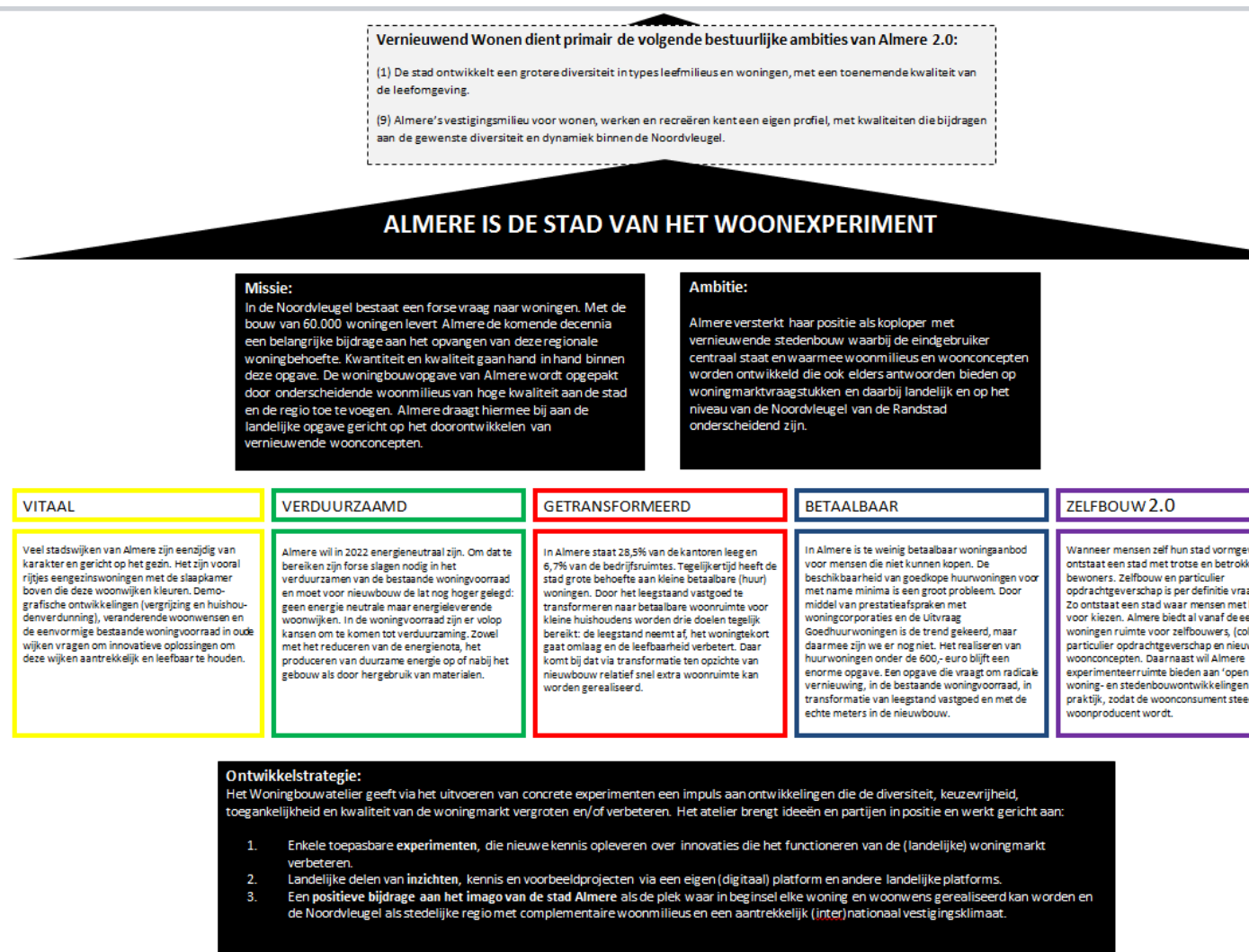
Cultuur is in toenemende mate onlosmakelijk verbonden aan de economische ontwikkeling van de stad en regio. Investeren in cultuur zorgt voor economische dynamiek. Een bruisend cultureel klimaat draagt bij aan een slimme en innovatieve stad. Binnen deze programmalijn wordt op het vlak van cultuur de komende jaren daarom aan het volgende gewerkt.

- NU:
 - o In Kustzone Poort wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een culturele broedplaats (onderdeel van het sleutelproject Kustzone Poort).
 - o Samen met de programmalijn Versterken Hart van de Stad, wordt een onderscheidend cultureel profiel voor het Stadscentrum uitgewerkt. Dit sluit naadloos aan op het Sleutelproject Rondje Weerwater.
- Korte en Middellange Termijn
 - o Onderzoek naar realisatie publiekstrekker in periode tot aan 2021. Te dekken valt aan initiatieven op het snijvlak van musea en beleving, landart en festivals. Hiervoor hebben zich verscheidene initiatiefnemers bij de gemeente Almere gemeld.
- Lange Termijn
 - o De ontwikkeling van de plannen voor een museum van nationale c.q. internationale betekenis komen in 2018 in het stadium van een keuze welk concept en met welke inhoud en uitstraling het best past bij de ambities van Almere 2.0.

5.5 Financiën

Omschrijving	Totaal gerealiseerd t/m 2017	2018	2019	2020	2021	Totaal 2017-2021	2022-2026	Totaal
Proceskosten programmalijn 4	186.150	413.850	250.000	250.000	250.000	1.350.000	1.250.000	2.600.000
Pampushout Zuid	916.512	433.488				1.350.000		1.350.000
1. Kustzone Poort/Duin	0	750.000	1.350.000	2.300.000	1.005.000	5.405.000	7.500.000	12.905.000
1b. Kustzone Poort/Duin (reeds gevoteerd)	355.387	1.514.613	425.000			2.295.000		2.295.000
2. Nationaal Park Oostvaardersplassen	633.865	1.266.135	3.300.000	2.600.000	1.300.000	9.100.000	6.000.000	15.100.000
3. Bovenstedelijke culturele voorzieningen	0	0	0	0	0	0	19.700.000	19.700.000
	2.091.914	4.378.086	5.325.000	5.150.000	2.555.000	19.500.000	34.450.000	53.950.000

6. VERNIEUWEND WONEN

Met het aanjagen van vernieuwende woonconcepten draagt programmalijn Vernieuwend Wonen in het bijzonder bij aan de volgende ambities van Almere 2.0:

- 1. De stad ontwikkelt een grotere diversiteit in types leefmilieus en woningen, met een toenemende kwaliteit van de leefomgeving.
- 6. De samenleving wordt meer divers, met een relatief sterke toename van nu nog ondervertegenwoordigde groepen (qua leefstijl, inkomen en leeftijd).
- 7. Er wordt een omgeving gecreëerd waarbinnen initiatieven van bedrijven burgers en instellingen steeds meer ruimte krijgen.
- 8. Het vestigingsmilieu voor wonen, werken en recreëren (zie 1 t/m 8) kent een eigen profiel, met kwaliteiten die bijdragen aan de gewenste diversiteit en dynamiek in de Noordvleugel.

De komende jaren wordt er vanuit het programma Vernieuwend Wonen geïnvesteerd in het lange termijn perspectief en in het bijzonder bijgedragen aan bovengenoemde ambities van Almere 2.0. Voor de eerste 5-10 jaar is gekozen om vernieuwende woonconcepten aan te jagen langs 5 thema's, in willekeurige volgorde: vitaal, verduurzaamd, getransformeerd, betaalbaar en doorontwikkeling zelfbouwwoonwoningen. Zie voor een nadere toelichting op de thema's het schema op de vorige pagina.

Woningbouwatelier

Het programma Vernieuwend Wonen wordt aangejaagd door het Woningbouwatelier. Een begeleidingscommissie met vertegenwoordigers van het Ministerie BZK, het RVB en de gemeente Almere bespreekt viermaal per jaar de koers van het Woningbouwatelier. De Rijksbouwmeester is betrokken als bijzonder adviseur.

Het Woningbouwatelier geeft via het uitvoeren van concrete experimenten een impuls aan ontwikkelingen die de diversiteit, keuzevrijheid, toegang en kwaliteit van de woningmarkt vergroten en/of verbeteren. Het atelier brengt ideeën en partijen in positie en werkt gericht aan:

1. Enkele toepasbare experimenten, die nieuwe kennis opleveren over innovaties die het functioneren van de (landelijke) woningmarkt verbeteren.
2. Landelijke verspreiding van breed gedeelde inzichten, kennis en voorbeeldprojecten via een eigen (digitaal) platform en andere landelijke platforms.
3. Een positieve bijdrage aan het imago van de stad Almere als de plek waar in beginsel elke woning en woonwens gerealiseerd kan worden en de Noordvleugel als stedelijke regio met complementaire woonmilieus en een aantrekkelijk (inter)nationaal vestigingsklimaat.

6.1 Prijsvraag Who Cares

In 2018 ligt de focus op het begeleiden van de tweede prijsvraagronde ideeën naar concrete te realiseren plannen. Doel is één of meer pilots voorbereiden op realisatie die een zinvolle bijdrage leveren aan de vernieuwing van Almere Haven en die specifiek op innovatieve wijze invulling geven aan de combinatie wonen, zorg en duurzaamheid (aardgasvrij-*ready*). 2018 start met concrete startopdrachten voor de prijswinnende teams die in mei moeten resulteren in haalbaarheidsplannen met stakeholders en financiering. Rond mei worden een of meer pilots geselecteerd die met ondersteuning worden voorbereid op realisatie. De tweede helft van het jaar wordt benut om de geselecteerde pilot(s) te begeleiden naar een zichtbaar (tussen)resultaat.

6.2 Digitale zelfbouw Wikihouse

In 2018 ligt de focus op opschaling en breed delen van inzichten. In Almere betreft dit het aanjagen van particuliere zelfbouw van 6-24 Wikihouses. In de regio en breder in Nederland betreft dit het breed delen van inzichten in de vakmedia (gemeenten bereiken), koppeling aan City Deal overeenkomsten en het landelijk Expertteam Eigenbouw, algemene media (zelfbouwers interesse). Ten behoeve hiervan wordt ondermeer een handleiding digitale zelfbouwwooning Wikihouse opgesteld voor andere gemeenten en zelfbouwers.

6.3 BouwEXPO Tiny Houses

In 2018 ligt de focus op opschaling en breed delen van inzichten. In Almere richt zich dit op ruimte bieden aan kleine woonvormen met kavelaanbod en mogelijk projectmatig gestapelde vorm. In de regio en breder in Nederland vertaalt dit zich in het (voortzetten van) actief delen van inzichten t.b.v. opschaling. Ten behoeve hiervan zal een nadere analyse plaatsvinden van de opgedane inzichten.

6.4 Duurzame transformatie kantoren en maatschappelijk vastgoed

In 2018 ligt de focus op het nader opstarten van het experiment. Het experiment heeft betrekking op leegstaand vastgoed in Almere en leegstaand vastgoed in eigendom van het Rijksvastgoedbedrijf. Ten behoeve hiervan wordt ten eerste een marktconsultatie voorbereid en een businesscase ten behoeve van een eerste (voorbeeld)pand opgesteld.

6.5 Doorkijk naar de toekomst

De programmalijn Vernieuwend Wonen bouwt de komende jaren aan een vernieuwende woonexperiment-projectportefeuille die niet alleen voor Almere maar ook breder voor Nederland relevant is. De concreet uit te voeren experimenten zullen de komende jaren de verschillende omschreven thema's, onderliggende opgaven en de daarop gebaseerde experimentlijnen dienen. Vaak dient één experiment meerdere opgaven/experimentlijnen. Voor alle experimentlijnen in de programmalijn Vernieuwend Wonen geldt: vernieuwing verzin je niet jaren van tevoren. Innovatie vraagt om een ondernemende overheid die inspeelt op actualiteiten en kansen. De programmalijn Vernieuwend Wonen kan daarom niet reeds concrete (sleutel)projecten benoemen voor de periode vanaf 2021. Waardevolle experimenten vragen om voldoende flexibiliteit over de jaren om in te spelen op actuele opgaven en vraagstukken in het wonen. Uitbreiding, aanpassing of anderszins herijking van de hierboven omschreven thema's, onderliggende opgaven en daarop gebaseerde experimentlijnen is dan ook mogelijk over de jaren.

6.6 Financiën

Omschrijving	Totaal gerealiseerd t/m 2017	2018	2019	2020	2021	Totaal 2017-2021	2022-2026	Totaal
Proceskosten programmalijn 5	41.000	0				41.000		41.000
Jaarlijks experiment	541.314	1.058.686	800.000	800.000	800.000	4.000.000	4.000.000	8.000.000
	582.314	1.058.686	800.000	800.000	800.000	4.041.000	4.000.000	8.041.000

7. OVERIGE PROJECTEN FVA

Voordat werd gewerkt met Programmalijnen werd gewerkt met losse projecten. Inmiddels zijn alle projecten ondergebracht bij lopende Programma's op één project na: 'Doorontwikkeling Straatkubus. Aan dit project is in 2015 een éénmalige bijdrage uit het FVA verstrekt.

7.1 Doorontwikkeling Straatkubus

Op 1 januari 2016 is gestart met het project Doorontwikkeling StraatKubus met als werktitel "ZorgKubus".

Het project is onderverdeeld in drie fases:

1. Ontwikkelfase,
2. Realisatiefase
3. Evaluatiefase.

In 2016 is gewerkt aan fase 1. Er is een aantal kansrijke prototypes ontwikkeld waarvan bekeken is onder welke (ethische en juridische) condities deze in de praktijk kunnen worden gebruikt. Begin 2017 is fase 1 afgerond.

Het project bevindt zich begin 2018 in de realisatie fase. In deze fase zal antwoord worden gegeven op de vraag of het project, de prototypes uit fase 1 en interne en externe partijen op een slimme manier, locatie ongebonden toegang tot aan zorg en welzijn gerelateerde data kan bieden.

Het project wordt medio 2018 afgerond door het opleveren van een eindrapport.

Financiën

Omschrijving	Totaal gerealiseerd							
	t/m 2017	2018	2019	2020	2021	Totaal 2017-2021	2022-2026	Totaal
	400.754	99.646				500.400		500.400

8. PROGRAMMA GROEN BLAUW

ALMERE 2.0 & GROWING GREEN CITIES • ALMERE MAAKT GROEN

ALMERE MAAKT GROEN

Missie: Almere is een groene stad. Omringd door landschappen van wereldklasse. Het typische groenblauwe netwerk met bossen, meren, parken en wetlands (dat zich tot ver in de wijken vertakt en verfijnt) wordt gezien als één van de grootste kwaliteiten. Hiermee onderscheidt Almere zich in de regio en biedt een aantrekkelijke, gezonde woonomgeving en vestigingsklimaat.

Er is een aanhoudende inspanning nodig om de kansen die de natuur biedt daadwerkelijk te benutten. Er ligt een aanzienlijke opgave in de ontwikkeling naar divers, aantrekkelijk en toegankelijk groen en water. Daarom wordt in samenwerking met rijk, provincie, terreinbeheerders, lokale organisaties en bewoners geïnvesteerd in het behouden, benutten en uitbreiden van het groenblauwe raamwerk van Almere. Dit doen wij vanuit het Programma Groenblauw onder de noemer 'Almere maakt Groen'.

Nieuwe vraagstukken op het gebied van beheer, bewonersparticipatie, klimaatadaptatie, de energietransitie, toerisme en gezondheid zullen de komende jaren om nieuwe samenwerkingsverbanden vragen.

Ambities:

VERSTERKEN & DOORONTWIKKELEN

Almere wordt dooraderd door stadsbossen, parken en oevers. Sommige groengebieden hebben na de aanleg weinig ontwikkeling doorgemaakt. Bijvoorbeeld de polderbossen met de bekende populierenakkers waar nauwelijks paden te vinden zijn. Ondertussen is de stad wel tegen de bossen aangegroeid. De opgave is om samen met de terreineigenaren en de omwonenden de gebieden aantrekkelijker en toegankelijker te maken.

Doelstellingen & Opgaves:

- verbeteren toegankelijkheid
- verbeteren bereikbaarheid
- gebieden herkenbaar maken
- verhogen gebruiks- en belevingswaarde
- mensen betrekken en ruimte geven
- combineren

VERBINDEN MET LANDSCHAPPEN VAN WERELDKLASSE

Almere wordt omringd door landschappen van wereldklasse: de wetlands van de Oostvaarders- en Lepelaarplassen, het Marker- O- en Gooimeer en de rijksoevers van Eemvallei. De opgave is om de mogelijkheden toegankelijk te maken voor nieuwe woonmilieus (water) recreatie, toerisme, innovaties in voedselproductie en de circulaire economie. En tegelijkertijd de natuurwaarden te vergroten.

- de identiteit van de omringende unieke landschappen meer betrekken op de stad.
- versterking van recreatieve hoofdroutes in aansluiting op de stad, via het groenblauwe raamwerk.
- iconen op de stadstrand (en aan het Weerwater)

NIEUWE NATUUR AANLEGGEN

Over de uitbreiding van Almere is afgesproken dat de bouw van nieuwe woningen voortdurend in balans zal zijn met de ontwikkeling van landschap. Zolang uitbreiding plaatsvindt op de akkers binnen het bestaande raamwerk kan dat door de transformatie van de bestaande bossen en oevers. Zodra uitbreiding daar buiten plaatsvindt, is het nodig ook het raamwerk uit te breiden.

- integrale ontwikkeling van bebouwing, landbouw, natuur en landschap in Oosterveld.
- landschappelijke, aaneengesloten aanleg en inrichting van de Eemvallei.
- versterking van bestaande natuur in de randen van Oosterveld

VERBINDEN STAD EN NATUUR

Het bijzondere van het groen en water in Almere is dat het gemaakt is voor het nut en plezier van de stad en haar bewoners. Het is er om gebruikt te worden. Er zijn mogelijkheden voor combinaties met energie, gezondheid, voedselproductie en toerisme. Bewoners, verenigingen en ondernemers krijgen de ruimte om hun ideeën tot uitvoering te brengen en zo samen de groene ruimte verder te vernieuwen.

- stimuleren van initiatieven in het groen.
- natuur de stad in halen. Dichtbij de mensen.
- versterking van het netwerk van recreatieve hoofdroutes in het groenblauwe raamwerk.
- combineren: natuur, gezondheid, energie, toerisme, klimaatoplossingen, landbouw, sport, cultuur, erfgoed

Overzichtskaart met uitvoeringsprojecten en acties in 2018

8.1 Transformatie van polderbossen naar stadsbossen

8.1.1 Almeerderhout

Met een bijdrage uit het Fonds Groenblauw van Staatsbosbeheer wordt gewerkt aan de geleidelijke transformatie van het Almeerderhout naar hét stadsbos van Almere. Het beheer wordt geïntensiveerd, paden worden verbeterd en bij de ingangen naar het bos worden ‘poorten’ gerealiseerd om de herkenbaarheid te vergroten. In 2018 wordt verkend hoe het gedachtegoed van ‘de groene metropool’ (één van de nationale programma’s van Staatsbosbeheer) op Almere in het algemeen, en dit gebied in het bijzonder, kan worden toegepast.

8.1.2 Pampushout Zuid

Het bos ten noorden van Almere Poort wordt in de periode 2017–2018 getransformeerd van polderbos naar aantrekkelijk, toegankelijk en herkenbaar stadsbos. Dit wordt uitgewerkt onder de Programmalijn Cultuur, Recreatie en Toerisme (zie paragraaf 5.3).

8.1.3 Pampushout Noord

Het Pampushout Noord is een klassiek polderbos. Het is alleen toegankelijk via de onverharde brandgangen. Het groeit in eigen tempo en wordt zo geleidelijk een volwassen bos. Om het bos werkelijk betekenis te geven voor het nieuwe stadsdeel Pampus zal een transformatie nodig zijn vergelijkbaar met Pampushout-zuid. Dit is op korte termijn niet aan de orde maar zal in de aanloop naar de ontwikkeling van het stadsdeel Pampus nader worden uitgewerkt.

8.1.4 Wetlands Poort-Noorderplassen

Het Flevo-landschap, waterschap Zuiderzeeland en Almere willen een klimaatbuffer langs de bossen van Pampushout realiseren. Een rand van water en wetland-natuur die de ontbrekende schakels in de ecologische verbindingszone tussen de Lepelaarplassen en het Kromslootpark (en de Vechtplassen) realiseert en tegelijkertijd de waterafvoer van Poort (en Pampus) borgt. Zo houdt Poort droge voeten en kunnen bewoners met de kano tussen bevers en snoeken naar Noorderplassen peddelen.

Mijlpalen:

Basis aanleggen wetlandrand langs Pampushout	2018–2020
Nadere transformatie	2021– 2027

8.2 Weerwater als Stadspark / Rondje Weerwater

Transformatie van het Weerwater tot een centraal gelegen Stadspark. Zie voor een nadere toelichting het Sleutelproject Rondje Weerwater onder de Programmalijn Versterken Hart van de Stad (paragraaf 2.2).

8.3 Almeerse Poort Oostvaardersplassen (NP Nieuw Land)

Toegankelijk maken Oostvaardersplassen voor recreatief gebruik. Zie voor een nadere toelichting het Sleutelproject Nationaal Park Nieuw Land – Almeerse Poort onder de Programmalijn Versterken Cultuur, Recreatie en Toerisme (paragraaf 5.1).

8.4 Natuur in en om Oosterwold

8.4.1 Eemvallei

In de ontwikkeling van Oosterwold is een langgerekte, slingerende zone –dwars door het gebied– gereserveerd voor landschapontwikkeling in combinatie met landbouw. De zone is ca. 400 meter breed en 10 kilometer lang. De ambitie is om hier een eigentijdse aanvulling op het bestaande groenblauwe raamwerk van Almere te realiseren. In de periode 2017–2021 wordt door Staatsbosbeheer, Het Flevo-landschap, ERF en zeven particuliere initiatiefnemers een begin gemaakt met de aanleg. Hiervoor zijn middelen toegewezen vanuit het Programma Nieuwe Natuur van de Provincie Flevoland. De inzet is om samen tenminste 300 hectare Eemvallei, en misschien zelfs het dubbele, te realiseren.

Mijlpalen:

Aanleg Eemvallei Zuid door o.m. Staatsbosbeheer, Flevo-landschap en ERF	2017–2021
Ontwikkelplan Noorderwold	2018
Aanleg Eemvallei Noord door o.m. Staatsbosbeheer, Flevo-landschap en ERF	2022–2027

8.4.2 Trekwegzone

De Trekwegzone is de groene long tussen Almere Buiten en het toekomstige Oosterwold. De zone is gelegen aan weerszijden van de A6, tussen de Lage Vaart en de Ibisweg. Het gebied is ruimtelijk in grote ‘kamers’ verdeeld door een aantal bosstroken en lanen. Het sluit aan op Eemvallei. Het huidige gebruik van de kamers is agrarisch. De opgave voor de toekomst is om dit gebied geleidelijk met de groei van Oosterwold meer betekenis te geven als groene long voor de stad.

8.4.3 Hogevaart zone

Hoe meer Oosterwold zich verder zuidwaarts ontwikkelt, ten zuiden van de A27, hoe interessanter de landschappelijke, ecologische en recreatieve verbinding tussen het Almeerderhout/ Eemvallei-zuid en het Horsterwold zal worden. De zone langs de Tureluurweg en de Hoge Vaart biedt verschillende aanleidingen om ontbrekende schakels tussen bestaand bos en bestaande fietspaden te realiseren.

9. FINANCIËN FONDS VERSTEDELIJING ALMERE

De vijf programmalijnen inclusief de sleutelprojecten zijn uiteengezet in een meerjarig perspectief. In dit overzicht zijn de ingerekende kasstromen in het fonds inzichtelijk gemaakt. Het perspectief tot en met 2021 laat een financiële ruimte zien van €14,7 miljoen. De uitgaven in de periode 2022 tot en met 2026 zijn indicatief van aard. Hier heeft nog geen besluitvorming over plaatsgevonden. Uitgangspunt is dat nooit meer uitgaven worden gedaan dan er middelen beschikbaar zijn.

	Totaal gerealiseerd t/m 2017				2018	2019	2020	2021	Totaal 2017-2021	2022-2026	Totaal
Proceskosten											
Proceskosten Almere 2.0	1.816.805	900.000	900.000	900.000	900.000	900.000	900.000	900.000	5.416.805	4.500.000	9.916.805
Bijdrage organisatie Oosterwold	300.000	0	0	0	0	0	0	0	300.000	0	300.000
	2.116.805	900.000	900.000	900.000	900.000	900.000	900.000	900.000	5.716.805	4.500.000	10.216.805
Programmalijnen											
1 Versterken hart van de stad	1.885.658	14.168.589	9.529.077	8.355.240	4.038.487	37.977.051	32.250.000	70.227.051			
2 Versterken leer- en werkomgeving	1.712.481	5.022.866	8.398.000	4.829.000	1.800.000	21.762.347	17.250.000	39.012.347			
3 Energy on upcycling	2.157.279	4.938.721	1.810.000	765.000	765.000	10.436.000	13.050.000	23.486.000			
4 Verblijfsplekken: cultuur, recreatie en toerisme	2.091.914	4.378.086	5.325.000	5.150.000	2.555.000	19.500.000	34.450.000	53.950.000			
5 Vernieuwend wonen	582.314	1.058.686	800.000	800.000	800.000	4.041.000	4.000.000	8.041.000			
Overige projecten	400.754	99.646	0	0	0	500.400	0	500.400			
	8.830.400	29.666.594	25.862.077	19.899.240	9.958.487	94.216.798	101.000.000	195.216.798			
Beheer en onderhoud eerste vijf jaar	0	94.090	312.253	401.840	464.170	1.272.352	1.227.648	2.500.000			
	10.947.205	30.566.594	26.762.077	20.799.240	10.858.487	99.933.603	105.500.000	205.433.603			
Beschikbare middelen											
Bijdrage Almere	21.515.000	7.285.000	7.285.000	7.285.000	7.285.000	50.655.000	36.425.000	87.080.000			
Bijdrage Almere, onderbesteding voorgaande jaren	0	0	0	0	0	0	0	0			
Bijdrage Almere, grondverkoop Oosterwold	0	0	399.494	0	0	399.494	0	399.494			
Bijdrage Flevoland	10.035.000	6.200.000	6.200.000	6.200.000	6.700.000	35.335.000	33.500.000	68.835.000			
Bijdrage Flevoland, onderbesteding voorgaande jaren	1.073.000	568.000	725.000	0	0	2.366.000	0	2.366.000			
Bijdrage Rijk, grondverkoop Oosterwold	321.000	1.335.000	6.560.817	9.362.500	9.362.500	26.941.817	40.125.000	67.066.817			
Revoluerende middelen	16.940	42.143	43.750	43.750	37.500	184.083	115.917	300.000			
Totaal beschikbare middelen	32.960.940	15.430.143	21.214.061	22.891.250	23.385.000	115.881.394	110.165.917	226.047.311			
Saldo per jaar	0	-15.230.541	-5.860.269	1.690.170	12.062.343	3.438.269					
Saldo cumulatief	22.013.735	6.783.194	922.925	2.613.095	14.675.438	14.675.438	18.113.708	18.113.708			

Toelichting uitgaven

Proceskosten Almere 2.0

Organisatie Almere 2.0 op basis van een raming vastgesteld door het Overleg Almere 2.0.

Programmalijnen

Dit betreft de verdeling van middelen over de Programmalijnen. De Programmalijnen zijn opgebouwd uit sleutelprojecten. Zie voor een uitgebreide toelichting de paragrafen waarin per Programmalijn en per sleutelproject is weergegeven hoe de uitgaven zijn geprogrammeerd door de jaren heen en welke inhoudelijke doelen hierbij horen.

De opgenomen bedragen per sleutelproject zijn niet in alle gevallen hard onderbouwd maar gebaseerd op beargumenteerde aannames. In de meeste projecten dient in de komende jaren de precieze onderbouwing en concrete invulling nog plaats te vinden. Uitgangspunt daarbij is dat de randtotalen per programmalijn in de periode 2017–2021 taakstellend zijn voor wat betreft de bijdrage uit het FVA.

Toelichting beschikbare middelen

Bijdrage Almere

De gemeentelijke bijdrage aan het FVA bestaat uit:

- Een bijdrage uit het Gemeentefonds gerelateerd aan Almere 2.0. Deze bijdrage bedraagt €7 mln. per jaar (startend in 2015) + accres. In 2017 bedraagt dit €7,285 mln. Ditzelfde bedrag wordt aangehouden voor de jaren daarna totdat het nieuwe accres is vastgesteld
- De gerealiseerde opbrengst bij verkoop van huidig gemeentelijk grondbezit in Almere Oosterwold (ca. 60 ha. exclusief wegen). In 2017 is grond van de gemeente Almere verkocht voor een bedrag van € 399.494.

Bijdrage Flevoland

De provinciale bijdrage aan het FVA bestaat uit:

- In de periode tot en met 2020 is in totaal €31 mln. gereserveerd bij de provincie. In de jaren 2016 t/m 2017 is hiervan € 11,108. mln in het FVA gestort. In de periode tot en met 2020 resteert dus nog € 19,892 mln (€ 6,631 mln per jaar).
- Vanaf 2021 is €6.7 mln. per jaar beschikbaar.

Bijdrage Rijk

De rijksbijdrage bestaat uit:

- De gerealiseerde opbrengst van de verkoop van rijksgrond in Almere Oosterwold benodigd voor 7.000 standaardkavels. De eerste grondverkoop zijn in 2015 en 2016 gerealiseerd en waren nog relatief bescheiden. In 2017 is ruim €6,5 mln. aan grondverkoop gerealiseerd De verwachting is dat dit tempo een aantal jaren vastgehouden wordt (en zelfs toeneemt).
- De gerealiseerde opbrengst van de verkoop van Rijksgrond in Almere Pampus benodigd voor 8.000 woningen. Tot op heden hebben zich geen verkopen van rijksgrond in Almere Pampus voorgedaan. Deze worden ook niet voor 2025 verwacht. De bijdrage is dus nihil.

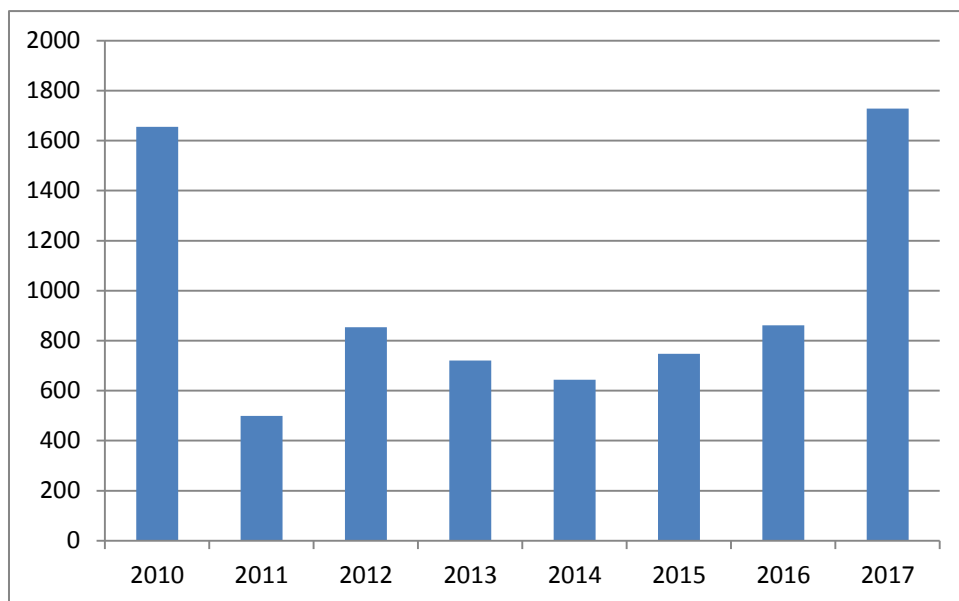
Revolverende middelen

Revolverende middelen worden tijdelijk beschikbaar gesteld en moeten worden terugbetaald. Vanuit het FVA is in de jaren 2015 en 2016 in totaal €0,3 mln. beschikbaar gesteld voor de proceskosten Oosterwold. Het ritme van terugbetaling in een jaar is afhankelijk van de opbrengsten in het kostenverhaal Oosterwold in het jaar ervoor. De eerste storting heeft in 2017 plaatsgevonden (€16.940,-) op basis van de gerealiseerde opbrengsten in het kostenverhaal in 2016.

10.WONINGBOUW EN GEBIEDSONTWIKKELING

10.1 Kwantitatieve opgave

In Almere zijn in de periode 2010–2017 bijna 8.000 nieuwe woningen gebouwd. In deze zelfde periode zijn er ruim 100 woningen onttrokken aan de woningvoorraad. Per saldo komt het neer op een toename van 7.709 woningen. Na enkele jaren waarin de productie in verband met de crisis inzakte, wordt momenteel weer volop gebouwd. In 2017 zijn zo'n 1.744 woningen gerealiseerd. Op basis van de in 2017 gerealiseerde grondverkoop en verleende vergunningen is het aannemelijk dat deze trend zich in 2018 en 2019 voortzet.

Na 2010 is het grootste volume gebouwd in Almere Poort en Noorderplassen. Inmiddels wordt ook aan de oostkant van de stad in Nobelhorst en Oosterwold volop gebouwd. De woonmilieus die in Almere ontwikkeld worden zijn onderscheidend binnen de Noordvleugel. Duin, een duinlandschap gelegen aan het IJmeer, is hiervan een goed voorbeeld. Ruim 50% van de bewoners van deze wijk komt uit Amsterdam. Maar ook groenstedelijke, meer landelijke en dorpse woonmilieus die elders in het kerngebied van de Noordvleugel relatief beperkt beschikbaar zijn, worden in Almere op grote schaal aangeboden. Een greep uit de bijzondere woonmilieu's:

- Almere Duin
 - o Woonmilieu in Duinlandschap gelegen aan het water
 - o Totale omvang 3.000 woningen
 - o In ontwikkeling
- Nobelhorst
 - o Suburbaan woonmilieu met dorpse uitstraling
 - o Totale omvang 4.000 woningen
 - o In ontwikkeling
- Ontwikkeling Stadstuinen Poort
 - o Suburbaan woonmilieu in groene omgeving
 - o Totale omvang 2.500 woningen
 - o Verkoop gestart in 2017
- Oosterwold
 - o Landelijk woonmilieu met hoge mate van keuzevrijheid
 - o Totale omvang 15.000 woningen

- o In ontwikkeling
- Verdichting in Stadscentrum
 - o Hoogstedelijk woonmilieu
 - o Toevoegen nieuwe voorraad vanaf 2017

In de komende tien jaar worden er zo'n 20.000 woningen ontwikkeld. 9.000 van deze woningen worden gerealiseerd in Almere Poort dat in deze periode wordt voltooid. Zo'n 6.000 woningen zullen verrijzen aan de Oostkant waar Nobelhorst en Oosterwold volop in ontwikkeling zijn. De overige 5.000 woningen worden verspreid over de gehele stad gerealiseerd. Dit gaat zowel om het benutten van reservelocaties als inbreiding en transformatie.

10.2 Gebiedsontwikkeling Oosterwold

Het Rijksvastgoedbedrijf, de gemeente Almere en de gemeente Zeewolde werken gezamenlijk aan de gebiedsontwikkeling Oosterwold. Voor het Almeerse deel van Oosterwold is onder de Crisis- en herstelwet één van de eerste pilots van een Omgevingsplan tot stand gebracht. Het bestemmingsplan met bredere werking is volledig in lijn met de nieuwe Omgevingswet. Oosterwold is één van de meest bijzondere gebiedsontwikkelingen in Nederland. Het gaat om een gebied waarbij geen gedetailleerd uitbreidingsplan is vastgesteld, maar een eenvoudige set van spelregels die een veelheid van particuliere initiatieven mogelijk maakt. Het gebied biedt ruimte voor 15.000 woningen in een groene woonomgeving en voorziet daarmee in de vraag naar groene woonmilieus in de Noordvleugel, en zal het ommeland van Almere in de richting van Zeewolde vorm moeten geven. Binnen de spelregels worden initiatiefnemers uitgenodigd om het gebied zelf in te richten met groen, landbouw en wegen.

De interesse voor deze organische vorm van gebiedsontwikkeling is en blijft groot.

- Er wonen inmiddels zo'n 100 huishoudens in Oosterwold;
- De 1000e geïnteresseerde heeft zich gemeld. De ervaring tot dusver leert dat ongeveer de helft daadwerkelijk een initiatiefnemer wordt;
- In totaal zijn op Rijksgrond en op grond van de gemeente Almere nu overeenkomsten onder zo'n 1.000 woningen. Daarmee is 15% van Oosterwold gerealiseerd.

Mijlpalen:

- 2018 en verder: Het verder faciliteren van initiatieven.
- 2018: De backoffice op orde om de toestroom aan initiatiefnemers te kunnen blijven verwerken
- 2018: Samen met partners verder invulling en uitvoering geven aan onderdelen van de innovatieagenda (living lab water, stadslandbouw en energie)
- 2018: Uitwerken rollen en verantwoordelijkheden in beheerfase Oosterwold
- 2019: Uitlijnen benodigde stappen + planning ert openstellen tweede fase per 1 januari 2021
- 2020: Evaluatie
- 2021: Go/no-go besluit start fase 2

10.3 Gebiedsontwikkeling Almere Centrum Weerwater / A6

In 2012 is het Gebiedsontwikkelingsplan Centrum Weerwater opgeleverd. De komende jaren wordt er op de volgende vlakken gewerkt aan de realisatie.

- Vanuit het Programma Hart van de Stad wordt gestuurd op de inhoudelijke samenhang van het gehele gebied, de Sleutelprojecten die hier worden gerealiseerd in het kader van het FVA en het gemeentelijk beleid. In het hoofdstuk Versterken Hart van de Stad wordt hier dieper op ingegaan.
- De Floriade kent, als majeure ontwikkeling centraal in het plangebied, haar eigen bestuurlijke overleggen en partners.
- In de Stuurgroep A6 worden alle projecten geagendeerd die relateren aan de A6. In het Hoofdstuk Planstudie Weg Schiphol Amsterdam Almere wordt hier dieper op ingegaan.

11. BEREIKBAARHEID

11.1 Stedelijke Bereikbaarheid Almere

Door de groei van de stad wordt het onderliggend wegennet in en om Almere steeds zwaarder belast. Binnen het programma Stedelijke Bereikbaarheid Almere wordt er zorg voor gedragen dat het wegennet in en om Almere wordt verbeterd zodat de stedelijke groei geacommodeerd kan worden. Leidend principe bij dit programma, is dat het mee ademt met tempo en groei van enerzijds de ruimtelijke ontwikkelingen in Almere en anderzijds de Rijkswerken (A6 en Flevolijn). Het lopende programma SBA fase 1 is daarom gekoppeld aan de ontwikkeling van de gebieden Hout en Poort. De actuele verwachting is dat in 2025 het programma SBA 1e fase afgerond is, maar gezien de druk op de woningmarkt kan dit gaan versnellen. De 2e fase van de SBA is gekoppeld aan de ontwikkelingen in Almere Pampus.

Mijlpalen:

Uitvoering SBA fase 1 (gekoppeld aan Poort en Hout)	2017–2025
Planvorming SBA fase 2	2020–2022
Uitvoering SBA fase 2 (gekoppeld aan Pampus)	2023 en verder

11.2 Planstudie Weg Schiphol Amsterdam Almere (SAA)

In het kader van SAA, wordt de A6 bij Almere verbreed. Het eerste deel van de verbreding tot en met Almere Havendreef is bijna gereed. De komende jaren, t/m 2019, wordt gewerkt aan het tweede deel van de verbreding A6 tussen Almere Havendreef en Almere Buiten-Oost. Hierbij wordt de wegcapaciteit verdubbeld ten opzichte van de huidige situatie en worden ook hoofd- en parallelrijbanen aangelegd. Dit geeft een impuls aan de bereikbaarheid van Almere, maar ook aan de Gebiedsontwikkeling Almere Zuidoever Weerwater. De A6 wordt ook in dit gebied verbreed en voorzien van een hoofd- en parallelrijbanen structuur. Dit is inclusief de aanleg de nieuwe Steigerdreef, een nieuw regionaal busstation, gebogen maaiveld en de verlegde Noorderdreef. Hiermee wordt het gebiedsontwikkeling voorbereid conform het door Rijksvastgoedbedrijf, Rijkswaterstaat en gemeente Almere vastgestelde Gebiedsontwikkelingsplan Almere Zuidoever Weerwater uit 2012. Aandachtspunt is het ontbreken van een overkapping op het nieuw te bouwen regionale busstation.

Mijlpalen:

Uitvoering A6 Hollandsebrug – Havendreef	2016–2018
Uitvoering Havendreef – Buitenoost	2018–2019

Voor de A6 tussen Almere en Lelystad is in 2016 door de minister I&M een startbeslissing genomen om deze te verbreden van 2x2 naar 2x3 rijstroken. De Verkenning hiernaar start dit najaar.

11.3 Planstudie Openbaar Vervoer Schiphol Amsterdam Almere Lelystad (OV-SAAL)

Om de capaciteit van het openbaar vervoer op de as Schiphol – Amsterdam – Almere – Lelystad mee te laten groeien met de vervoervraag (van 40.000 reizigers in 2010 tot 80.000 in 2030) is de Planstudie OV SAAL gestart. Deze planstudie kent 3 tijdshorizonten. De Korte Termijn, de Middellange Termijn en de Lange Termijn. Het Korte Termijn pakket is inmiddels afgerond. Dankzij deze maatregelen is de frequentie van het aantal treinen tussen Almere en Amsterdam per december 2016 verhoogd. De realisatie van het Middellange pakket is op dit moment voorzien voor 2022–2025. Echter er is zorg of er tijdig en binnen budget aan de projectdoelstellingen kan worden voldaan. Dit vormt een mogelijk toekomstig knelpunt op het spoor. Voor OV SAAL Lang termijn blijft de stip op de horizon de IJmeerverbinding.

12. TOEKOMSTBESTENDIG ECOLOGISCH SYSTEEM IJMEER MARKERMEER (TBES)

Voor een concurrerende stedelijke regio is het verbeteren van de kwaliteit in en rond het Markermeer-IJmeer, zowel voor natuur en landschap als voor recreatie en toerisme. Het is zelfs randvoorwaardelijk om buitendijkse verstedelijking in Amsterdam (IJburg) en Almere (Pampus) mogelijk te maken. In de bestuursovereenkomst RRAAM (2013) is het toekomstbeeld als volgt omschreven: “Het Markermeer-IJmeer is een toekomstbestendig ecologisch systeem (TBES) waardoor een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving ontstaat met aantrekkelijke natuur- en recreatiegebieden. Hierbij wordt ook invulling gegeven aan Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. Het robuuste ecologische systeem creëert juridische ontwikkelruimte voor onder meer recreatieve, infrastructurele en stedelijke ontwikkelingen in en rond het Markermeer-IJmeer.”

In uitvoering

Uit studies is gebleken dat het voor Natura 2000 en KRW doelstellingen nodig is om het natuursysteem gevarieerder en daardoor minder kwetsbaar te maken door middel van heldere ondiepe zones en land-waterovergangen in het Markermeer. De eerste stap is het realiseren van de Marker Wadden. Fase 1 van de Markerwadden is in 2017 afgerond. Daarnaast wordt gewerkt aan het gebied Trintelzand-Enkhuize, een ondiepte nabij het Enkhuizerstrand en natuurvriendelijke oevers aan de Noord-Hollandse kust.

Verbinden ecologie en verstedelijking

Voorjaar 2017 heeft een brede review plaatsgevonden van de RRAAM afspraken uit 2013. Daarbij is ten aanzien van TBES

geconcludeerd dat de verbinding tussen de drie RRAAM opgaven (verbeteren bereikbaarheid, ecologisch systeem en verstedelijking Almere) gaande de uitvoering van deze opgaven minder sterk is geworden. Dit heeft tot gevolg dat binnen de ecologische opgave weliswaar aantrekkelijke projecten worden gerealiseerd maar dat de route naar een volledig Toekomstbestendig Ecologisch Systeem waarin de benodigde planologisch-juridische ruimte voor verstedelijking geborgd is, nog niet helder is.

In 2018 wordt onderzocht op welke wijze de verbinding tussen de ecologische opgave en de verstedelijkingsopgave weer sterker gelegd kan worden. Dit onderwerp wordt geagendeerd in zowel de Stuurgroep Markermeer IJmeer als het overleg Almere 2.0. Eerste actiehouders zijn de Stuurgroep Markermeer IJmeer. In 2018 wordt ook bekeken of Almere en Amsterdam kunnen toetreden tot deze Stuurgroep.

Samenwerkingsagenda Amsterdam – Almere

gemeente Almere heeft met de gemeente Amsterdam in het verlengde van de afspraken in MRA agenda een agenda gezamenlijk met Amsterdam opgesteld. Activiteiten rondom het IJmeer Markermeer zijn hierin uitdrukkelijk opgenomen. Daarbij gaat het vooral om het mogelijk maken van recreatieve en economische activiteiten. Deze agenda is in het najaar 2017 vastgesteld en wordt halfjaarlijks gemonitord.